

**HUMANISTINEN
AMMATTIKORKEAKOULU**

OPINNÄYTETYÖ

Iltapäiväkerhosta lakisäätteiseksi iltapäivätoiminnaksi

Stadin Nuorisoseurat ry:n iltapäivätoimintamallin kehittäminen tukemaan
6-8-vuotiaiden koululaisten kasvua ja kehitystä pienevissä tiloissa

Kaija-Liisa Seppälä

Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön ko (210 op)

Arvioitavaksi jättämisaika 05 / 2016

www.humak.fi

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön ko (210 op)

TIIVISTELMÄ

Työn tekijä Kaija-Liisa Seppälä	Sivumäärä 46 ja 1 liitesivua
Työn nimi Iltapäiväkerhosta lakisääteiseksi iltapäivätoiminnaksi - Stadin Nuorisoseurat ry:n iltapäivätoimintamallin kehittäminen tukemaan 6-8-vuotiaiden koululaisten kasvua ja kehitystä pieneissä tiloissa	
Ohjaava(t) opettaja(t) Juha Niiranen	
Työn tilaaja ja/tai työelämäohjaaja Stadin Nuorisoseurat ry, Pirita Laiho	
Tiivistelmä <p>Lakisääteinen aamu- ja iltapäivätoiminta on ollut osa perusopetuslakia 10 vuotta. Helsingissä toimintaa on järjestetty koko tämä aika ja Stadin Nuorisoseurat ry on ollut palvelun tuottajana Helsingin kaupungin opetusvirastolle alusta saakka. Opinnäytetyön tilaaja on Stadin Nuorisoseurat ry.</p> <p>Iltapäivätoimintaa järjestetään Munkkivuoressa sijaitsevalla nuorisotalolla, joka on Stadin Nuorisoseurat ry:n hallinnoima järjestövetoinen nuorisotalo. Samoissa tiloissa sijaitsee myös avoin nuorisotalo toiminta ja tiloja käyttävät myös muut järjestöt. Syksyllä 2016 alkavalla lukukaudella tiloihin siirtyy myös samassa kiinteistössä toimivan päiväkodin yksi esikoulun ryhmä.</p> <p>Kehittämishankkeen tavoitteena oli rakentaa ja muokata lakisääteinen iltapäivätoimintamalli, joka toimii pienemmissä, vaihtelevissa tiloissa, on helposti muunnateltavissa päiväkohtaisten tilanteiden mukaan ja vastaa opetushallituksen ja Helsingin kaupungin opetusviraston kriteerejä.</p> <p>Toimintamallin kehittämiseen käytettiin toimintatutkimusta kevään 2016 aikana, lasten haastattelua ja benchmarkkausta muissa Suomen Nuorisoseurojen iltapäivätoimintapaikoissa.</p> <p>Kehittämishankkeen tulos on tarkoitus ottaa käyttöön 2016-2017 lukuvuonna. Muista toimipisteistä saadut hyvät käytännön kokemukset ja päivärutiinit nopeuttivat toimintamallin kehittämistä.</p> <p>Lapset otettiin mukaan kehitystyöhön heti alusta saakka. Koko Stadin Nuorisoseurat ry:n iltapäivätoiminnan henkilökunta sitoutui hyvin ja minä kehityshankkeen vetäjänä olin motivoitunut koko työyhteisöä koskevaan kehityshankkeeseen.</p> <p>Lopputuloksena Stadin Nuorisoseurat ry:lle Opetushallituksen perusteisiin hyvin soveltuva tilaratkaisu ja käytännön työkaluja sen toteuttamiseen sekä iltapäivätoiminnan toimintamallin tehostaminen vastaamaan lakisääteistä perusopetuslakia, Opetushallituksen perusteita ja Helsingin kaupungin toimintasuunnitelmaa.</p> <p>Aika oli kypsä toiminnan kehittämiseen ja tilojen pienentyminen nopeutti tilannetta: ”Pakko on paras motivaattori”. Lopputulos palkitsi ja yllätti kaikki osapuolet.</p>	
Asiasanat aamu- ja iltapäivätoiminta, iltapäivätoiminta, iltapäiväkerho, Stadin Nuorisoseurat ry, Helsingin kaupungin opetusvirasto, Opetushallitus	

HUMAK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES
The Degree Programme in Youth Work And Civic Activities

ABSTRACT

Author Kaija-Liisa Seppälä	Number of pages 46
Title From afternoon clubs to standard afternoon activity programs – Developing the afternoon activity services at Stadin Nuorisoseurat ry to support youth development, ages 6 to 8, in reduced spaces	
Supervisor(s) Juha Niiranen	
Subscriber and/or Mentor Stadin Nuorisoseurat ry, Pirita Laiho	
<p>Abstract</p> <p>Morning and afternoon activity programs have been part of the comprehensive education legislation for ten years. The city of Helsinki has provided the programs from the beginning and Stadin Nuorisoseurat ry has been a service provider to the City of Helsinki Education Department from the start. Stadin Nuorisoseurat ry is the subscriber of this study.</p> <p>The legislated afternoon activities are provided at the Munkkivuori Youth Center which is operated by Stadin Nuorisoseurat ry. The same facilities also support the open access youth center activities and activities by other organization. In the second half of 2016, Helsinki City daycare services will expand and take over part of the space and share the facilities.</p> <p>The goal of this study was to develop a new model for the afternoon activities program for smaller physical available and changing spaces to adjust to different situations in accordance to law and requirements.</p> <p>The model was developed in activity analyses during the spring of 2016 along with interviews of the children and benchmarking with other afternoon activities programs by Suomen Nuorisoseurat ry member associations.</p> <p>The developed activity model and lessons learned from other associations are to be implemented during the 2016-2017 school year. This is accelerated by the gathered best practices from other afternoon activities service providers.</p> <p>The children adjusted quickly to the changes brought by the new activity model. Staff of Stadin Nuorisoseurat ry afternoon program committed to the changes and the change manager of the afternoon activity program was well motivated in the wide-ranging development.</p> <p>The resulting activity model for afternoon activities uses new tools and methods to make the most of the spaces available to meet the legal requirements, criteria and principles from national education law.</p> <p>The time was ripe for significant changes and the shrinking spaces accelerated the action. "Necessity is the mother of invention" – the positive results surprised and rewarded the all participants.</p>	
<p>Keywords morning and afternoon activity programs, afternoon activities, afternoon activity clubs, Stadin Nuorisoseurat ry, City of Helsinki Education Department, the Finnish National Board of Education</p>	

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	7
2	TAVOITE – AJANKOHTAINEN MUUTOKSEN TARVE	8
2.1	Tarve Stadin Nuorisoseurat ry:n tiloissa	8
2.2	Tarve Munkkivuoren alueella	9
3	Aamu- ja iltapäivätoiminnan historia	11
3.1	Iltapäivätoiminta Suomessa	11
3.2	Iltapäivätoiminta Suomen Nuorisoseurat ry:ssä	12
3.3	Iltapäivätoiminta Stadin Nuorisoseurat ry:ssä Helsingissä	13
4	TIETOPERUSTA	14
4.1	Aamu- ja iltapäivätoimintaa koskeva lainsäädäntö	14
4.2	Perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan sekä koulun kerhotoiminnan laatuksiterit, Opetus- ja kulttuuriministeriö, 2012	15
4.3	Perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan perusteet, 2011	16
4.4	Helsingin kaupunki, perusopetuksen iltapäivätoiminnan toimintasuunnitelma 1.8.2013 alkaen	18
4.5	Aamu- ja iltapäivätoiminta ikäisten kasvun kehitys	20
5	TOIMINTAMENETELMÄT	25
5.1	Toimintatutkimus	25
5.2	Lasten haastattelut - ”Unelmien iltapäivätoiminta”	26
5.3	Benchmarkkaus Oulu, Rovaniemi ja Jyväskylä	26
6	KEHITTÄMISPROSESSI	27
6.1	Toimintatutkimus	27
6.2	Henkilöstön sitouttaminen	27
6.3	Lasten osallistaminen	28
6.4	Aikataulu	32

7	TULOS – TYÖKALUT	33
8	LOPUKSI	40
	LÄHTEET	44

1 JOHDANTO

Opinnäytetyön tekemisestä kehittämään iltapäivätoimintaa on sovittu työnantajani Stadin Nuorisoseurat ry:n kanssa. Työnantajani on järjestänyt iltapäiväkerhotoimintaa Munkkivuoren nuorisotalon tiloissa 18 vuotta. Tästä ajasta on 12 vuotta toimittu palveluntarjoajana Helsingin kaupungille aluksi sosiaalivirastolle sittemmin opetusvirastolle. Toiminta muuttui lakisääteiseksi aamu- ja iltapäivätoiminnaksi Helsingin kaupungin opetusviraston aloittaessa lakisääteisen toimintamallin 2006.

Aamu- ja iltapäivätoiminta on osa perusopetuslakia 1-2-luokkaisille ja erityisen tuen oppilaille tarkoitettua ohjattua toimintaa, jonka kokonaisuudesta kunta vastaa. Helsingin kaupungin opetusvirasto tarjoaa aamu- ja iltapäivätoimintaa pääsääntöisesti palveluntarjoajien tuottamana.

Aamu- ja iltapäivätoiminnan tavoitteena on tukea kodin ja koulun kasvatustyötä sekä lapsen tunne-elämän kehitystä ja eettistä kasvua. Toiminnan tulee lisäksi edistää lasten hyvinvointia ja tasa-arvoisuutta yhteiskunnassa sekä ennaltaehkäistä syrjäytymistä ja lisätä osallisuutta.

Yhteistyön perustana lapsen huoltajalla on ensisijainen vastuu lapsen kasvatuksesta ja ohjaajilla on aamu- ja iltapäivätoiminnassa ammatillinen vastuu lapsen kasvatuksesta. Ohjaajien työtä ohjaavana periaatteena on kasvatuskumppanuus, jolla tarkoitetaan ammattikasvattajien sitoutumista toimimaan yhdessä huoltajien kanssa lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen tukena.

Aamu- ja iltapäivätoiminnan tavoitteena on osallisuuden, yhdenvertaisuuden, tasa-arvon, tunne-elämän, hyvinvoinnin sekä sosiaalisen kehityksen tukeminen. Ohjaajan myönteisellä suhtautumisella ja läsnäololla on tässä suuri merkitys. On tärkeää, että jokainen lapsi kokee olevansa arvostettu ja hyväksytty. Lapset tarvitsevat myös kaveripiiriin hyväksyntää ja tunteen ryhmään kuulumisesta. Yhdessä toimimalla opitaan sosiaalisessa vuorovaikutuksessa tarvittavia taitoja, kuten vastavuoroisuutta ja erimielisyyksien ratkaisua myönteisin keinoin. Lasten rohkaisu ja kannustaminen tuke-

vat itsetunnon kehitystä, ja samalla lapset oppivat luottamaan omiin taitoihinsa. Osallistumisen iloa ja onnistumisen kokemuksia korostetaan.

Kasvuympäristönä iltapäiväkerhon tulisi olla ilmapiiriltään kiireetön ja turvallinen. Perusajatuksena on, että toiminnassa lapsilla on mahdollisuus sekä levähtämiseen ja rauhoittumiseen että ulkoiluun ja fyysiseen aktiivisuuteen. (Perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan perusteet 2011.)

2 TAVOITE – AJANKOHTAINEN MUUTOKSEN TARVE

2.1 Tarve Stadin Nuorisoseurat ry:n tiloissa

Stadin Nuorisoseurat ry:n iltapäivätoiminta toimii fyysisesti Munkkivuoren nuorisotalolla samoissa tiloissa avoimen nuorisotalotoiminnan kanssa ja alakerrassa toimii 120 paikkainen päiväkotitoiminta.

Stadin Nuorisoseurat ry:n Munkkivuoren nuorisotalon lakisääteisen aamu- ja iltapäivätoiminnan uudet tilat tulevat olemaan huomattavasti pienemmät syksystä 2016 alkaen ja nykyiset tilat jaetaan useamman toimijan kesken. Opinnäytetyön aiheena on toimintamenetelmien avulla kevään 2016 aikana rakentaa uusi toimintamalli ja päiväjärjestys pienenevissä tiloissa tukemaan koululaisten kasvua ja kehitystä.

Stadin Nuorisoseurat ry:n hallinnoiman nuorisotalon uudet pienenevät tilaratkaisut tulivat käsittelyyn syksyllä 2015. Nuorisolautakunta jätti 10.9.2015 pöydälle nuorisotilakeskuksen esityksen nuorisotalon tilojen siirtämisestä varhaiskasvatukseen käyttöön. (Nuorisolautakunnan päätökset, 1.5.2016.)

”Tällä hetkellä arvio koko varhaiskasvatusalueen tilatarpeesta seuraavan kymmenen vuoden ajalle on n. 60–80. Tilakeskus on jo selvittänyt erilaisia tilavaihtoehtoja. Munkkivuoren nuorisotalon tilat sijaitsevat samassa kiinteistössä päiväkotitoiminnan kanssa ja tilat mahdollisesti vapautuessaan olisivat varhaiskasvatusviraston arvion mukaan sopivat päiväkotitoiminnalle.”

Asia otettiin uudelleen esille 26.11.2015 nuorisolautakunnan kokouksessa jossa tehtiin tilojen osalta päätös luopua kahdesta kerhohuoneesta, jotka tällä hetkellä ovat iltapäivätoiminnan käytössä. (Nuorisolautakunnan päätökset, 1.5.2016.)

2.2 Tarve Munkkivuoren alueella

Aamu- ja iltapäivätoiminta ja perusopetus toimivat yhteistyössä ja kehittävät paikalliseen yhteistyöhön sopivia rakenteita ja toimintatapoja. Lähikoulumme on Munkkivuoren ala-aste. Munkkivuoren alueella kaikissa lapsiperheiden palveluissa on kasvava tilojen puute. Ala-asteen osalta tilojen tarve on kasvanut lapsimäärän osalta nopeasti. Aloittavia 1-luokkia oli vielä 4 vuotta sitten 2, mutta viimeisen 3 vuoden aikana aloitettavia luokkia on ollut 3. Tämä tarkoittaa, että lakisääteisen iltapäiväkerho paikan tarpeessa on 6 luokkaa, keskimäärältään 22 oppilasta. Yhteensä kerhopaikkojen tarve lähikoululle on 2016 alkavalle lukuvuodelle 134 (Pere 2016).

Alueella sijaitsee myös Helsingin ranskalais-suomalainen koulu, missä myös on kolme rinnakkaisluokkaa 1-2-luokilla yhteensä yli 200 oppilasta: Heidän iltapäiväkerhopaikkamääränsä on 55 ja iltapäivätoimintaan otetaan vain 1-luokkalaisia (Häkkinen 2016).

Iltapäivätoiminnan tarjoajia alueella on kolme: Stadin nuorisoseurat ry, Helsingin jalkapalloklubi ry (HJK) ja Munkkinimen seurakunta. Kerhopaikkoja on ollut 26–35 paikkaa kussakin kerhossa eli yhteensä 87 paikkaa. Ilman kerhopaikkaa jää yli 50 lasta pelkästään Munkkivuoren ala-asteelta. Osa heistä sijoittuu leikkipuisto Ulvilaan, missä tilat ovat myös ääri rajoilla, sillä sinne sijoittuvat myös ranskalais-suomalaisen koulusta ilman iltapäivätoimintapaikkaa jääneet lapset. Leikkipuisto Ulvilan välipalalistalla on lapsia 112, tilanne 25.4.2016 (Leikkipuisto Ulvila 2016).

Munkkivuoren alueelle muuttaa paljon lapsiperheitä, sillä suuren ikäluokan isoja perheasuntoja vapautuu väestön ikääntymisen johdosta. Aluesarjan ennuste ei välttämättä anna luotettavaa ennustetta vaan on varauduttava suurempaan lapsimäärään.

Lasten ja nuorten määrä ja väestöennuste Munkkivuoren alueelle:

	2015	2016	2017	2018	2019	2020
1-6 v.	311	318	324	326	329	340
7-8 v.	98	104	108	104	105	95
9-12 v.	160	166	172	188	193	195
13–17 v.	162	174	172	178	186	193

(www.aluesarjat.fi 2015)

Leikkipuisto Ulvila toimii omissa tiloissaan, jotka ovat käymässä pieniksi. HJK toimii koulun vaihtelevissa tiloissa. Seurakunnalla on omat tilat, joita on supistettu seurakuntien yhdistymisen vuoksi. Lisäksi Munkkivuoren ala-aste on menossa remonttiin 8/2017 alkaen. Alueen kaikilla iltapäivätoimintaa järjestävillä tahoilla on samanlaiset haasteet tilojen ja lasten määrän kasvun kanssa. Opinnäytetyö tulee palvelemaan myös muita alueen iltapäiväkerhoja sillä toimijoilla ei ole kilpailuasetelmaa keskenään ja jo nykyiselläänkin tehdään tiivistä yhteistyötä alueverkostossa.

2.3 Tarve valtakunnallisesti Suomessa

Munkkivuoren alueen tarve edustaa koko Helsingin alueen tilannetta, valtakunnallisesti palveluntuottajat kamppailevat samanlaisen lapsimäärän kasvun ja tilaratkaisujen kanssa. Kunnat yhä enenevässä määrin ulkoistavat palveluita kolmannelle sekto-

rille, erityisesti tämä on nähtävissä aamu- ja iltapäivätoiminnan järjestämisessä. Suomen kunnista yli 98 % järjestää aamu- ja iltapäivätoimintaa.

Valtionosuudet kuntien lakisääteisten palveluiden järjestämiseen pienenevät ja kuntien talous tiukentuu koko ajan. Yritysmaailmasta ja liike-elämästä on tuotu kuntien hallintomalliin oppia innovaatio- ja asiakaslähtöisillä toimintamalleilla, New Public Management, joka toi kuntiin liiketaloudellisen ajattelutavan. (Jäppinen 2011, 18 – 19.) Julkisen ja yksityisen sektorin lisäksi palveluntuottaja yhteistyössä on mukana kolmas sektori, jota Stadin Nuorisoseurat edustaa. Stadin Nuorisoseurat ry tarjoaa Suomen Nuorisoseurat ry:n kasvatusnäkemysten mukaista aamu- ja iltapäivätoimintaa alueen lapsiperheiden tarpeet huomioon ottaen.

3 AAMU- JA ILTAPÄIVÄTOIMINNAN HISTORIA

3.1 Iltapäivätoiminta Suomessa

Lasten aamu- ja iltapäivätoimintaa on järjestetty Suomessa tavallaan jo 1900-luvun alkupuolelta saakka, jolloin koulujen kerhotoiminnan päätehtävänä oli koulunsa keskeyttäneiden nuorten sivistäminen. Vuoden 1946 opetussuunnitelman mietinnössä on mainittu kerhotoiminta sosiaalisen ja kasvatuksen keinoksi. Vuoteen 1958 saakka nämä koulujen yhteydessä toimineet kerhot olivat nuorisokerhoja.

Kansakoulujärjestelmän muutos 1958 kansakouluksi ja 2 lisävuoden kansalaisjatkokouluksi muutti myös aamu- ja iltapäivätoiminnan asemaa, kun lakimuutoksen asetus määritteli oppilaskerhojen raamit. 1970-luvulta 1990-luvun alkuun toiminta oli kouluissa kunnallista kerhotoimintaa ja päivähoidossa puolestaan ryhmätoimintaa

1990-luvun laman myötä supistettiin myös aamu- ja iltapäivätoimintoja laajasti ja vuoden 1996 subjektiivinen päivähoito-oikeus laajentui koskemaan kaikkia alle kouluikäisiä lapsia. Nämä yhdessä kavensivat aamu- ja iltapäivätoimintaa eikä kaikille koulutiensä aloittaville voitu tarjota turvallista ja ohjattua iltapäivätoimintaa.

1990-luvun lopulla Tasavallan Presidentin puolison Eeva Ahtisaaren aloitteesta käytiin kansalaiskeskustelua tilanteesta. Toiminta saatiin käyntiin uudelleen ja mukaan toteuttamaan tulivat kolmas sektori mm. järjestöt, seurakunnat ja vanhempaintoimikunnat ja toiminnan tukijalat olivat vapaaehtoistyö ja projektit joiden kautta rahoitusta saatiin.

Aamu- ja iltapäivätoiminnan järjestelmän kehittämisen ja yhtenäistämiseen perustettiin erilaisia työryhmiä. Vuonna 2002 opetushallituksen työryhmä teki ehdotuksen valtioneuvoston periaatepäätökseksi koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan kehittämislinjoista ja määrittäi aamu- ja iltapäivätoiminnan joko päivittäiseksi toiminnaksi tai kerhotoiminnaksi.

Vuonna 2003 aamu- ja iltapäivätoiminta oli yksi eduskuntavaalien teemoja ja loppuvuodesta hallitus antoi aamu- ja iltapäivätoimintaa koskevan lakiehdotuksen eduskunnalle. Asiantuntijoiden ja palveluntuottajien kuulemisten jälkeen astui voimaan aamu- ja iltapäivätoiminnan lainsäädäntö 1.8.2004 (Rajala 2006, 7-8).

3.2 Iltapäivätoiminta Suomen Nuorisoseurat ry:ssä

Ensimmäiset tiedot Suomen Nuorisoseurat ry:n iltapäiväkerhoista ovat vuodelta 1973. Tuolloin Kangasalan Nuorisoseurat ry perusti kerhon jossa koululaiset saivat olla kunnes vanhemmat tulivat töistä (Numminen, 2011 216 -217). Kalevan Nuorten Liitto ry oli yksi päätoimijoista kun lakisääteistä aamu- ja iltapäivätoimintaa aloitettiin perustamaan ja oli mukana kaikissa valtakunnallisissa työryhmissä vahvana toimijana. Vuonna 2013 Kalevan Nuorten Liitto ry ja Suomen Nuorisoseurat ry yhdistyivät ja nykyään kattojärjestönä toimii Suomen Nuorisoseurat ry.

Jyväskylässä oli myös luonteva paikka aloittaa toiminta yhteistyössä Jyväskylän normaalikoulun ja yliopiston kanssa. Toimitilat sijaitsevat yliopiston opettajanvalmistuslaitoksen koulun tiloissa. Lisäksi Riitta Rajala on toiminut Jyväskylän kaupungissa aamu- ja iltapäivätoiminnan koordinaattorina ja hän on koordinoimassa lakisääteisen aamu- ja iltapäivätoiminnan aloitusta Suomessa. Keski-Suomen Nuorisoseurat ry:n iltapäivätoiminnassa Jyväskylässä oli lukuvuonna 2015–2016 mukana 75 lasta. Ou-

lussa on vahvat nuorisoseura perinteet ja yhteistyötä Oulun kaupungin kanssa on ollut lakisääteisyys alusta saakka. Pohjois-Pohjanmaan Nuorisoseurat ry:n toiminnassa oli lukuvuonna 2015–2016 210 lasta useammalla eri koululla. Rovaniemellä on oltu mukana myös alusta saakka Lapin Nuorison Liiton tuottamana ja toiminnassa oli mukana lukuvuonna 2015–2016 kahdella eri koululla 80. Stadin Nuorisoseurat ry Helsingissä tarjosi lukuvuonna 2015–2016 iltapäivätoimintaa 35 lapselle. Suomen Nuorisoseurat ry:n iltapäivätoiminnassa oli lukuvuonna 2015–2016 mukana 400 lasta. (Sirniö, Kinnunen & Rousu-Uurtamo 2016.)

3.3 Iltapäivätoiminta Stadin Nuorisoseurat ry:ssä Helsingissä

Stadin Nuorisoseurat ry (ent. Kalevan Nuoret Uudenmaan Piiri) on järjestänyt iltapäivätoimintaa Munkkivuoren nuorisotalolla vuodesta 1998 alkaen. Alkuun iltapäivätoiminta oli iltapäiväkerhoa ilman Helsingin kaupungin avustus kompensatiota, asiakasmaksu oli tuolloin 550 markkaa. Asiakasmaksulla katettiin kulut ja henkilökuntana oli yksi iltapäiväkerho-ohjaaja ja yksi työllistetty. Toiminta oli kerhomaista ja aikataulutettua päiväkohtaisesti ja viikonpäivittäin. Teemoina olivat vuoden aikaan liittyvät teemat tai muu kerholaisia kiinnostavat aiheet mm. kansainvälisyys ja villi länsi. Vuosina 2001–2006 henkilöstöksi vakiintui yksi iltapäiväkerho-ohjaaja ja yksi nuorisohjaaja. Helsingin kaupungin sosiaalivirastolta saatiin tuona aikana avustusta toimintaan kattamaan kuluja ja korkeimmillaan asiakasmaksu oli 600 markkaa. Toiminnassa oli 1998–2006 22–26 lasta lukuvuosittain. Toiminta muuttui lakisääteiseksi aamu- ja iltapäivätoiminnaksi Helsingin kaupungin opetusviraston aloittaessa lakisääteisen toimintamallin 2006. Ensimmäinen lakisääteisen iltapäivätoiminnan kaksi vuotinen sopimus tehtiin 31.3.2004 ajalle 1.8.2004 -31.7.2006 (Laiho 2016).

Samalla kun toimintaa kehitetään ja arvioidaan uudestaan voidaan vahvistaa toimintaa nuorisoseurojen kulttuurillisen nuorisotyön kasvatusnäkemysten osalta.

Käytössä olleet lukukausisuunnitelma, kk-suunnitelma, viikko teema ja päiväkohtainen aikataulu ohjaustuokioineen ovat olleet käytössä 18 vuotta, muuttaen hieman muotoaan vastuuohjaajan vaihduttua. Iltapäiväkerhon laatua on viime vuosina pa-

rannettu ja asiakaspalaute on ollut erinomaista, hakijamäärät ovat alueen korkeimmat ja noin 30 % hakijoista joudutaan sijoittamaan alueen toisiin iltapäiväkerhoihin. Samaan aikaan ryhmäkokoja on suurennettu vuodeksi 2015–2016 30 %:lla. Vanha toimintamalli ei palvele enää muuttuvassa tilanteessa syksyllä 2016 ja vaarana on iltapäivätoiminnan laadun laskeminen ja lasten kasvun ja kehityksen tukeminen ei toteudu tasapuolisesti.

4 TIETOPERUSTA

4.1 Aamu- ja iltapäivätoimintaa koskeva lainsäädäntö

Lakisääteinen iltapäivätoiminta on osa perusopetusta ja sitä säätelee perusopetuslaki. Lisäksi eri laeilla ja asetuksilla määritellään henkilöstöön kohdistuvia vaatimuksia.

Perusopetuslaissa 8a luvusta (19.12.2003/1136) on määritelty aamu- ja iltapäivätoiminnan tavoitteet ja perusteet, missä määrätään järjestäminen ja laajuus, arviointi, oikeus turvalliseen toimintaympäristöön ja opintososiaalisiin etuihin, henkilöstön ja maksujen ehdot (Perusopetuslaki (628/1998) .

”Aamu- ja iltapäivätoiminnan tavoitteena on tukea kodin ja koulun kasvatustyötä sekä lapsen tunne-elämän kehitystä ja eettistä kasvua. Lisäksi aamu- ja iltapäivätoiminnan tulee edistää lasten hyvinvointia ja tasa-arvoisuutta yhteiskunnassa sekä ennaltaehkäistä syrjäytymistä ja lisätä osallisuutta. -- Aamu- ja iltapäivätoiminnan tulee tarjota lapsille monipuoliset mahdollisuudet osallistua ohjattuun ja virkistävään toimintaan sekä mahdollistaa lepo rauhallisessa ympäristössä, ammattitaitoisen ja tehtävään soveltuvan henkilön valvonnassa. -- Aamu- ja iltapäivätoimintaan osallistuvalla lapsella on oikeus turvalliseen toimintaympäristöön. -- Aamu- ja iltapäivätoiminnassa tulee olla toiminnan järjestämistapa huomiioon ottaen riittävä määrä ammattitaitoisia ohjaajia. Aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjaajien kelpoisuusvaatimuksista säädetään valtioneuvoston asetuksella.”

Laki lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä 14.6.2002/504, 5 a § (19.12.2003/1138) velvoittaa iltapäivätoiminnan palveluntuottajan pyytämään nähtä-

väksi ohjaajilta rikosrekisteriotteen ja toimittamaan tiedon asianosaiselle kunnalle tai kuntayhtymälle. 3a luku (19.2.2004/115) (Laki lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä (504/2002).

”Tämän lain tarkoituksena on suojella alaikäisten henkilökohtaista koskemattomuutta ja edistää heidän henkilökohtaista turvallisuuttaan. Laissa säädetään menettelystä, jolla alaikäisten kanssa työskentelemään valittavien henkilöiden rikostaustaa selvitetään.”

Asetus opetustoimen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista (986/1998) määrittelee aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjaajan kelpoisuuden.

”Aamu- ja iltapäivätoiminnassa ohjaajana toimimaan on kelpoinen henkilö, 1) joka on suorittanut tehtävään soveltuvan korkeakoulututkinnon, opistoasteen tutkinnon, ammatillisen perustutkinnon tai sitä vastaavat aikaisemmat opinnot, ammattitutkinnon tai erikoisammattitutkinnon ja jolla on koulutuksen yhteydessä hankittu tai kokemuksella osoitettu taito toimia lapsiryhmän ohjaajana taikka 2) jolla on kelpoisuus antaa luokanopetusta, esiopetusta, erityisopetusta tai aineenopetusta tai toimia oppilaanohjaajana.”

4.2 Perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan sekä koulun kerhotoiminnan laatu-kriteerit, Opetus- ja kulttuuriministeriö, 2012

”Kunnat ja toimijat ovat velvoitettuja Opetus- ja kulttuuriministeriön laatukriteerien täyttämiseen. Helsingin kaupungin opetusvirasto tekee lukuvuosittain asiakaskyselyitä laadun mittaamiseksi.

Opetus- ja kulttuuriministeriö ja opetushallitus yhteistyössä ovat määritelleet aamu- ja iltapäivätoiminnalle laatukriteerit, jotka tulevat lainsäädännön jälkeen seuraavaksi tukipilariksi ja määrittävät miten toiminta tulee olla perusopetuksen mukaista. Toimintaa toteutetaan perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan perusteiden 2011 mukaan, joista tarkemmin seuraavassa osuudessa. Erityispiirteensä toimintaan ja ero kouluopetukseen on vapaaehtoisuus kun toiminta sijoittuu lasten vapaa-aikaan. Toiminnan ydin on lapsen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin edistäminen. Ryhmätoiminnassa huolenpidon rinnalla leikillä, vapaaajalla, kulttuurilla on pääpaino ja toiminnan järjestäjän tulee huomioida yksilölliset ja yhteisölliset näkökulmat. Lapsen osallisuus toiminnassa huomioidaan suunnittelusta toteutukseen. Myös laatukriteereissä on otettu kantaa ohjaajien kelpoisuuteen ja riittävään määrään lapsiryhmän koon mukaan, sillä ohjaajat ovat vastuussa lapsen ammattimaisesta kasvatuksesta ja koulun ja kodin kasvatuskumppanuus edellyttää aamu- ja iltapäivätoiminnalta kaikkien osapuolten

keskinäistä kunnioitusta ja tasa-arvoisuutta. Aamu- ja iltapäivätoiminnan laatu-kriteereistä on määritelty vähimmillään:

- Toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa on huomioitu moniammatillinen yhteistyö
- Toimintaan on osoitettu riittävät resurssit ja ammattitaitoinen henkilöstö
- Henkilöstön määrä ja osaaminen vastaavat toimintaryhmän tarpeita
- Tilat ja välineet ovat tarkoituksenmukaiset ja toimintaympäristö on turvallinen ja viihtyisä
- Toiminta on suunnitelmallista ja huomio paikalliset tarpeet
- Toiminta on suunnitelmallista ja sisällöltään monipuolista lapsen kasvua ja kehitystä tukevaa
- Toimintaa suunnitellaan ja kehitetään yhteistyössä koulun, kodin ja lasten kanssa
- Toimintaa arvioidaan säännöllisesti
- Toiminnassa huomioidaan erityistä tukea tarvitsevat sekä eri kieli- ja kulttuuritaustaiset lapset.
- Toiminnasta tiedottaminen tavoittaa oppilaat, huoltajat ja eri yhteistyötahot”

Tämän lisäksi ja Stadin Nuorisoseurat ry:llä on lisäksi oma asiakaspalaute kyselyt sekä huoltajille, että lapsille

4.3 Perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan perusteet, 2011

Opetushallitus määrittelee perusteet joita kaikkien kuntien on noudatettava järjestäessään lakisääteistä aamu- ja iltapäivätoimintaa. Helsingin kaupungin opetusvirasto on veloitettu noudattamaan näitä perusteita omassa toimintasuunnitelmassaan.

Opetushallituksen aamu- ja iltapäivätoiminnan perusteissa määritellään seuraavat keskeiset asiat:

- ”Arvopohja ja tehtävä
- Aamu- ja iltapäivätoimintaa ohjaavat linjaukset
- Aamu- ja iltapäivätoiminnan tavoitteet
- Kodin ja koulun kasvatustyön tukeminen
- Hyvinvoinnin, tunne-elämän, ja sosiaalisen kehityksen tukeminen
- Eettisen kasvun tukeminen

- Osallisuuden, yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon edistäminen sekä sosiaalinen vahvistaminen
- Aamu- ja iltapäivätoiminnan sisältö
- Tukea tarvitsevat lapset aamu- ja iltapäivätoiminnassa
- Aamu- ja iltapäivätoiminta yleisen, tehostetun ja erityisen tuen aikana
- Yhteistyö toiminnan järjestämisessä
- Toiminnan järjestäminen, suunnittelu ja arviointi kunnassa
- Aamu- ja iltapäivätoiminnan järjestäminen
- Toiminnan suunnittelu ja arviointi
- Toimintasuunnitelma”

Opinnäytetyön keskeiseen sisältöön ja kehittämissuunnitelmaan liittyy perusteista tiiveinten aamu- ja iltapäivätoiminnan sisältö. Toiminnan sisällön tulee tukea toiminnalle asetettujen perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan perusteiden ja kuntakohtaisen toimintasuunnitelman mukaisten tavoitteiden saavuttamista. Toiminnan järjestäjä ja toteuttaja vastaavat toimintapaikkakohtaisesta sisällön ja sen toteutuksen suunnittelusta. Sisällön suunnittelussa ja toteutuksessa otetaan huomioon näiden perusteiden määräykset, toiminnassa mukana olevien lasten määrä, toiminnan monipuolisuus sekä mahdollisuus toimintojen eriyttämiseen ja pienryhmätyöskentelyyn. Huoltajille tarjotaan mahdollisuus osallistua toiminnan suunnitteluun. Toimintasuunnitelmasta ja toiminnan sisällöstä tiedotetaan huoltajille.

Aamu- ja iltapäivätoiminnassa korostuu lasten oikeus turvalliseen lapsuuteen ja kasvuympäristöön. Toiminnan sisällön suunnittelussa otetaan huomioon lasten tarpeet ja omat toiveet. Lapsen, huoltajan ja ohjaajan keskustelu ja tiedonvaihto siitä, millainen toiminta lasta kiinnostaa ja mikä tuottaa hänelle iloa ja virkistystä, vaikuttaa toiminnan sisällön käytännön toteutukseen. Sisältöön vaikuttavat myös paikalliset olosuhteet ja kulttuuritekijät, eri vuodenaikojen tarjoamat ja muut käytännön mahdollisuudet, yhteistyö kunnan muiden toimijoiden kanssa, ohjaajien omat vahvuudet sekä toteuttajien painotukset.

Laadukas aamu- ja iltapäivätoiminnan sisältö muodostuu lasten kannalta ehyeksi ja monipuoliseksi kokonaisuudeksi. Sen avulla vahvistetaan lasten osallisuutta ja toiminnan yhteisöllisyyttä. Toiminta tarjoaa kasvua ja kehitystä tukevaa sosiaalista vuorovaikutusta, ilon ja virkistykseen kokemuksia, esteettisiä kokemuksia ja mahdollisuuksien kehittämistä erilaista osaamista.

Sisältöjä valittaessa on erityisesti kiinnitettävä huomiota lasten ikätason mukaiseen kasvuun ja kehitystä tukevaan leikkiin, luovaan toimintaan ja myönteisiin elämyksiin. Liikkuminen ja ulkoilu sekä rentoutuminen ja levähtäminen ovat toiminnassa tärkeitä. Myös välipalan nauttimiseen liitetään kasvatuksellista ohjausta. Lapsia ohjataan tarkoituksenmukaiseen ateriaritmiin sekä hyviin ruokavalintoihin ja ruokailutapoihin kii-reettömässä ympäristössä.

Monipuolisella sisältötarjonnalla vahvistetaan lasten kulttuurista identiteettiä. Suomalaiseen ja muihin, lasten eri kulttuuritaustoihin liittyviin perinteisiin tutustutaan mm. laulujen, leikkien ja juhlien avulla. Sisältö voi liittyä erilaisiin tavoitteellisiin harrastuksiin ja muuhun kehitystä tukevaan toimintaan. Toiminta voi tarjota lapsille mahdollisuuden myös oman harrastuksen löytämiseen.

Aamu- ja iltapäivätoiminta kootaan seuraavista sisällöllisistä kokonaisuuksista:

- ”eettinen kasvu ja yhdenvertaisuus
- leikki ja vuorovaikutus
- liikunta ja ulkoilu
- ruokailu ja lepo
- kulttuuri ja perinteet
- käden taidot ja askartelu
- kuvallinen, musiikillinen, kehollinen ja kielellinen ilmaisu
- mediataidot
- arkiaskareet, elinympäristö ja kestävä elämäntapa
- erilaiset tiedolliset ja taidolliset aihepiirit”

(Perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan perusteet 2011.)

4.4 Helsingin kaupunki, perusopetuksen iltapäivätoiminnan toimintasuunnitelma 1.8.2013 alkaen

Helsingin kaupunki noudattaa Opetushallituksen lakisääteisen aamu- ja iltapäivätoiminnan perusteita ja linjaa suunnitelman konkreettisemmalle tasolle. Helsingin kaupungin lähtökohtana järjestää toimintaa on hyödyntää toiminnassa mukana olevien toimijoiden monipuolista tarjontaa, ammattitaitoa ja kokemusta. Helsingin kaupungin toimintasuunnitelmassa viedään käytännönläheisemmälle tasolle opetushallituksen

ohjeet. Toiminnan järjestäjät määrittelevät ja valitsevat toiminnan yksityiskohtaiset sisällöt. Näihin vaikuttavat toimijan omat vahvuudet, painotukset sekä käytännön mahdollisuudet.

Toiminnassa painotetaan muiden huomioimista, ystävällisyyttä, auttamista ja yhteisiä keskusteluja lapsille tärkeistä asioista. Lapsen itsetuntoa ja arvostamista tuetaan ja jokaista lasta kohdellaan yksilönä. Hänet hyväksytään omana itsenään ja lasta ohjataan hyväksymään myös toiset ihmiset huolimatta erilaisista lähtökohdista ja kyvyistä. Iltapäivätoiminnassa lapsi oppii huomaamaan oman toimintansa vaikutukset muille ihmisille ja ottamaan samalla vastuuta omista teoistaan.

Iltapäivätoiminnassa kannustetaan leikkimään joka päivä. Leikeissä lapset voivat tuntea iloa, käyttää mielikuvitusta, luovuutta ja kehittää vuorovaikutustaitoja. Leikki jakaantuu vapaaseen leikkiin ja ohjattuihin leikki- ja toimintatuokioihin sisällä ja ulkona. Vapaassa ja omatoimisessa leikissä lapset leikkivät itsenäisesti ohjaajan tukiessa taustalla leikin sujumista.

Ulkoiluun panostetaan ja jokaisessa toimintapaikassa lapsilla tulee olla mahdollisuus vähintään tunnin päivittäiseen ulkoiluun

Välipalan yhteydessä edistetään terveellisiä ravintotottumuksia ja se nautitaan kiirettömässä ja rauhallisessa ilmapiirissä hyviä tapoja noudattaen.

Iltapäivätoiminnassa toteutettava kulttuurikasvatus on käytännönläheistä. Erilaisiin kulttuureihin ja perinteisiin voidaan tutustua ohjaajan lukemin saduin ja tarinoin, leikkein, askarteluin sekä vuodenaikajuhlin. Monikulttuurisuuskasvatus iltapäivätoiminnassa pohjautuu ihmisoikeuksiin, yhdenvertaisuuteen, tasa-arvoon, suvaitsevaisuuteen sekä demokratiaan.

Iltapäivätoiminnassa harjoitetaan kädentaitoja joka viikko. Lapsilla on myös mahdollisuus askarrella omaehtoisesti päivittäin. Ohjaajat tutustuttavat lapset erilaisiin työmenetelmiin, kuten maalaamiseen, piirtämiseen eri välineillä, käsitöiden tekemiseen, muovailuun ja kierrätykseen askartelussa.

Ilmaisullisen toiminnan avulla lapsi oppii tunnistamaan omia tunteitaan ja kehittämään itseilmaisuaan esimerkiksi leikki- ja draamaharjoituksilla, kuvallisella ilmaisulla ja musiikin keinoin. Musiikki kuuluu olennaisena osana iltapäivätoimintaan.

Mediataidot auttavat lasta toimimaan turvallisesti median parissa käyttäjänä ja median tuottajana. Huoltajien kanssa sovitaan yhteiset pelisäännöt lasten kännyköiden käytölle iltapäivätoiminnassa.

Oma toimintaympäristö pidetään siistinä ja lapset opetetaan siivoamaan jälkensä. Tärkeää on tarjota lapselle omakohtaisia, positiivisia kokemuksia luonnosta retkeilemällä ja leikkimällä lähiluonnossa.

Toimintaympäristön tulee olla fyysisesti, psyykkisesti ja sosiaalisesti turvallinen.

Palveluntuottaja järjestää iltapäivätoimintaa omalla henkilökunnallaan. Lähtökohta ryhmiä rakennettaessa on, että ryhmällä on vähintään kaksi ohjaajaa. Kahden ohjaajan toimintamallilla mahdollistetaan turvallinen, monipuolinen ja suunnitelmallinen toiminta. Ohjaajaa kohden on noin 13–15 yleisopetuksen oppilasta.

Opetusvirasto järjestää ohjaajille vuosittain alueellista ja keskitettyä perehdytyskoulutusta. Ohjaajien työnantaja vastaa työntekijän perehdytyksestä työtehtäviin. (Helsingin kaupunki, perusopetuksen iltapäivätoiminnan toimintasuunnitelma 1.8.2013 alkaen.)

4.5 Aamu- ja iltapäivätoiminta ikäisten kasvun kehitys

Aloittava koululainen, aamu- ja iltapäivätoiminnassa toimiva 6-8-vuotias, aloittaa yhteisöllisyyden siirryessään koulumaailmaan, voidaan puhua melkein pä yhteisöllisestä oppimisesta. Luokkakavereiden ja ystävien merkitys kasvaa. Kouluikään ja näin myös aamu- ja iltapäivätoimintaan kuuluu sosiaalinen kehittyminen ja itsenäistyminen samanikäisten lasten kanssa, ryhmässä.

7-12-vuotias lapsi on koulun alkamisajankohtana utelias ja halu oppia uutta on valtava. Itsekeskeisyydestä lähdetään tutkimaan maailmaa, uuden kohtaamisessa hänen yksilölliset piirteet kehittyvät vuorovaikutuksessa muiden kanssa. Tietoisuus on edelleen konkreettista kuvien ja tunnelmien kokemista, pikkuhiljaa rinnalle kehittyä ajatuksellisempi, käsitteellinen ajattelu.

Hän puhuu paljon luonnosta ja merkityksestä kasvulle. Aamu- ja iltapäivätoiminnassa tämän tunnelmien, kuvallisuuden, elämyksellisyyden vaaliminen onnistuu koulupäivän jatkoksi. Liian varhainen älyllinen opetus tai sen vaatiminen voi aiheuttaa myöhemmällä iällä persoonallisuuskehityksen vajavuutena tai pinnallisuutena.

Dunderfelt kehoittaa aikuisia laittamaan silmät kiinni jotta voi havainnollistaa itselleen tämän ikäisen lapsen maailman

”Aikuinen on lapsen tietoisuudentilaa vastaavassa tilassa silloin, kun hän antautuu päiväuniin: kuvat tulevat ja menevät ja yhdistyvät mitä hurjimpiin mielikuvituskertomuksiin. Jos tähän tilaan eläytyy, ymmärtää paremmin ensimmäisten kouluvuosiensa aikaa elävää lasta”. (Dunderfelt 1997, 86 – 88.)

Aamu- ja iltapäivätoiminnassa on 2-luokkalaisia, 8-vuotiaita. Heidän kehitykseensä liittyy oikeudenmukaisuus, omat mielipiteet ja kriittisyys. Ohjaajaa arvotellaan, pienetkin virheet huomataan ja niistä huomautetaan jos ohjaaja ei ole johdonmukainen tai ohjaajat keskenään. Tästä johtuen ohjeet ja lupaukset ja yhtä-köyttä työskentely on tärkeää lapsen kehityksen tueksi. Lapsi hakee omaa itseään, itsenäisyydestään ja erillisyydestään. Kyseessä on yksilöitymisprosessi. Hän haluaa, että hänet huomioidaan hänenä itsenään, yksilönä. Ohjaajan tulee huomioida ja keskittyä juuri tähän koululaiseen, ohjaajan keskittyneisyydellä hän voi tukea lapsen tarvitsemaan kasvun kehitysvaihetta. (Dunderfelt 1997, 86 – 88.)

Kasvatuspsykologiassa on useita erilaisia lapsen kasvua eri vaiheisiin määrittelevää teoriaa joissa kaikissa on yhtenäistä lapsen uteliaisuus oppia itse ja tehdä itse.

Jean Piaget, 9.8.1896 - 16.9.1980 oli sveitsiläinen filosofian tohtori joka kiinnostui älykkyyden mittaamisesta ja lasten kehityskausista työskennellessä Ranskassa. Myöhemmin Piaget työskenteli Sveitsin Geneven Rousseau-instituutin johtajana.

Hän kehitti vaiheteorian lapsen kehityksestä. Tämän, geneettisen epistemologian perusteella lapsen sekä sosiaalinen, henkinen, että fyysinen kehitys etenevät rinnakkain. Lapsi ei käsitä kehitystasoonsa nähden liian monimutkaisia asioita.

Piaget'n mukaisia ajattelun kehityksen vaiheita ovat:

1. Sensomotorinen kausi (~0–2 v.)
2. Esioperationaalinen vaihe (~2–6 v.)
3. Konkreettisten operaatioiden vaihe (~7–11 v.)
4. Formaalisten operaatioiden vaihe (~11–12 v.)
5. Postformaalien operaatioiden vaihe (ei yleisesti hyväksytty kehitysvaihe)

Aamu- ja iltapäivätoiminnan lapsi on nimenomaan konkreettisten operaatioiden vaiheessa. Lapsen itsekeskeisyys vähenee ja hän osaa asettua toisen asemaan. Lapsi osaa luokitella ja toimia usean eri ominaisuuden perusteella, osaa esimerkiksi laittaa asioita ja välineitä kokojärjestykseen. Ajantaju varmentuu, osaa katsoa kellonajan, ymmärtää ajankulun ja hahmottaa ajan paikan ja näin on valmis katsomaan päiväkohtaiset tila- ja aikaratkaisut. Säännöt ja seuraamukset ovat tärkeitä tämän ikäisen lapset kasvatuksessa ja arjessa sillä moraalissa ajattelussa lapsi osaa harkita asioita ja ymmärtää teon tarkoituksen. (Piaget 1977.)

Italialainen lääkäri ja pedagogi Maria Montessori, 1870–1952 oli kasvatus- ja opetusmenetelmien suunnannäyttävä. Hän loi kasvatusmetodin jonka ytimenä on lapsen tarkka havainnointi. Hänen mukaansa lapsi oppii aistiensa kautta ja että ajattelun kehitys etenee konkreettisesta abstraktiin. Tämä näkemys on pitkälti yhteinen Jean Piagetin vaihe teorian kanssa. Montessoripedagogiassa lapsen kehitys jaetaan neljään vaiheeseen joista kukin kestää 6 vuotta.

1-kehityskausi	0-6 vuotta
2- kehityskausi	6-12 vuotta
3- kehityskausi	12–18 vuotta
4- kehityskausi	18–24 vuotta

Aamu- ja iltapäivätoiminnassa lapset ovat toisella kehityskaudella. Tämän kehitysvaiheen aikana lapset konkreettisesti käsillä tekemällä oppivat uusia asioita. Aikuisen tehtäväksi jää auttaa lasta poistamalla esteitä ja tekemällä lapsen omaehtoinen työskentely mahdolliseksi herkkyyskaudelle ominaisella tavalla. (Parkkonen, 1991)

Montessori pedagogiikka käytetään varhaiskasvatuksessa, mutta myös peruskoulussa koulu- ja luokkakohtaisten opetussuunnitelmien puitteissa. Pääajatuksena, että opettaja ei sano mitä tehdä vaan oppilaat luontaisella tiedonhalulla ja itseohjautuvuudella oppivat tekemään itse. Aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjaajan rooli on samanlainen, auttaa ja tukea lasta tekemään asioita itse.

Montessori-pedagogiikan mukaiseen opiskeluun tarvittavat materiaalit sijoitetaan mataliin kaappeihin ja seinille asetetuille avohyllyille, joista lapset itse hakevat työskentelyyn tarvitsemansa materiaalin. (Knuutila 1998, 24–25.)

Yksi merkittävimmistä kehitysteorioista on Eriksonin psykososiaalinen kehitysteoria. Erik Erikson, 15.6.1902 – 12.5.1994 oli tanskalais-saksalais-amerikkalainen psykologi joka tutustui Wienissä Sigmund Freudiin ja tätä kautta päätyi opiskelemaan psykoanalyysia, suoritti myös Montessori-opetustekniikan koulutuksen. Yhdysvalloissa hän aloitti uransa Bostonissa ja päätyi lopulta Harvardin yliopiston professoriksi. Hänen teoriansa mukaan ihminen kohtaa elämänsä aikana kahdeksan eri kehitysvaihetta.

Eriksonin psykososiaalinen kehitysteoria

- ”1. Vauvaikä: perusluottamus vs. epäluottamus
2. Varhaislapsuus: autonomia vs. häpeä
3. Leikki-ikä: aloitteellisuus vs. syyllisyys
- 4. Kouluikä: aloitteellisuus/yritteliäisyys vs. alemmuudentunne**
5. Nuoruus: Identiteetin ja oman roolin etsintä
6. Varhaisaikuisuus: läheisyys vs. erittyneisyys
7. Aikuisuus, kypsyys: luovuus vs. pysähtyneisyys

8. Vanhuus: itsetunto ja itseluottamus vs. epätoivo ja (itse)inho”

(Lehtinen, Kuusinen & Vauras 2007, 29)

Aamu- ja iltapäivätoiminnassa lapsi on puolivälissä: kouluikäinen: aloitteellisuus – yritteliäisyys. Lapsi harjoittelee yhteiskunnassa toimimista esimerkiksi ryhmitöissä tai askareissa. Onnistuminen sosiaalisessa työskentelyssä tuottaa lapselle pystyvyyden tunteen. Palautteen saaminen on tärkeää ja sitä voidaan vahvistaa iltapäivätoiminnassa oikeilla leikeillä ja askareilla oikeanlaisella kritiikillä jotta sen sieto kasvaa. Koululaiselle, iältään 5-10 vuotta, muodostuu peruskäsitys työnteosta ja omista taidoistaan. Positiivisen kehityksen tapahtuessa lapsi kokee itsensä kyvykkääksi ja kykenee oma-aloitteeseen työskentelyyn. Tärkeitä tilanteita harjoitella tätä vaihetta ovat erilaiset tehtävät, tilanteet ja arkiaskareet. Epäonnistuminen näissä ja huonosti annettu palaute voivat johtaa siihen, että lapselle kehittyy alemmuudentunne. Ihmisen perusasenne työhön muodostuu kouluikässä ja osallistuminen, onnistuminen ja palaute ovat tämän kehitysteorian mukaan yksi tärkeämmistä asioista johon aamu- ja iltapäivätoiminnassa voidaan panostaa. Tämä sen vuoksi, että Eriksonin teoriaan liittyy matteusvaikutus. Sen mukaan edellinen kehitysvaihe ja siitä suoriutuminen vaikuttavat seuraavaan ja voi pahimmillaan aiheuttaa ongelmien kasautumisen. Lapsuuden ja nuoruuden kehitysvaiheisiin voidaan vielä helposti korjata ja aamu- ja iltapäivätoiminnan merkitys kasvaa erityisesti tällaisten lasten kohdalla, antamalla positiivista ja kannustava palautetta.

Suomen Psykologianopettajat ovat valinneet Jyrki Rossin vuoden 2016 psykologian opettajaksi Suomessa. Rossi puhuu opetusmateriaalissaan:

”Leikki- ja kouluikässä aivojen hyvää kehitystä tuetaan edelleen hyvän arjen eväillä, hoivalla ja huolenpidolla. Koululainen tarvitsee kouluaherruksen, kotitöiden ja harrastusten vastapainoksi aikaa vapaalle olemiselle, oman luovuuden ja mielikuvituksen käytölle. Kun lapsi saa juosta, hypiä, kiipeillä, keinua, heitellä kiviä, tasapainoilla puun rungolla tai kiipeilytelineellä, kulkea ja havainnoida vaihtelevassa metsämaastossa, poimia kukkia, suunnitella ja rakentaa risumajoja, hermosolut saavat muodostaa uusia monimutkaisempia kytkentöjä uusista aistimuksista ja liikekokeuksista stressittömässä ja muutenkin kasvua tukevassa tilassa.”

(Rossi, 2016.)

5 TOIMINTAMENETELMÄT

5.1 Toimintatutkimus

Kehittämishankkeeni sisältää soveltuvin osin toimintatutkimuksellisia elementtejä, sillä se oli luontevin tapa lähteä purkamaan työskentelytavoissa vallitsevia käytäntöjä, muuttamaan toimintaa ja luomaan uusia toimintatapoja. Toimintatutkimuksen yhtenä piirteenä on ongelmakeskeisyys ja iltapäivätoiminta rakenne olisi sellaisen edessä ellei muutosta tehtäisi ajoissa.

”Toimintatutkimuksessa sekä tutkitaan että yritetään muuttaa vallitsevia käytäntöjä. Tutkimuksen avulla etsitään ratkaisuja ongelmiin - olivat ne sitten teknisiä, yhteiskunnallisia, sosiaalisia, eettisiä tai ammatillisia. Olennaista on se, että tutkittavat eli käytännöissä toimivat ihmiset otetaan aktiivisiksi osallisiksi tutkimukseen mukaan”
(Kvalitatiivisten tutkimusmenetelmien verkko-oppikirja)

”Toimintatutkimus on kehittänyt sosiaalipsykologi Kurt Lewin. Toimintatutkimuksen perustajana esitetään useimmiten sosiaalipsykologian klassikko Kurt Lewin. Hänen laajasta tuotannostaan toimintatutkista kuvaa hyvin Harwoodin tutkimus, jonka Lewin teki konsulttina Virginiassa (Coch & French 1948)”

(Kvalitatiivisten tutkimusmenetelmien verkko-oppikirja 2016.)

Se on osallistavaa ja yhteisöllistä tutkimusta jolla pyritään yhdessä ratkaisemaan käytännönläheisiä ongelmia ja aikaansaamaan muutosta. Tutkimuksella pyritään muuttamaan vallitsevia käytäntöjä. Toimintatutkimus sopii Stadin Nuorisoseurat ry:n iltapäivätoiminnan kehittämiseen senkin vuoksi, että muutoksen ja kehittämisen lisäksi sillä voidaan lisätä ymmärrystä ja tietoa ja sen avulla henkilökuntaa voitiin sitouttaa paremmin työhönsä.

Toimintatutkimuksen menetelmät ovat hyvin osallistavia. Toimintatutkimuksen aloituksessa henkilökunnalle pidettiin aivoriihi 5.1.2016, ennen kevätlukukauden aloitusta, jotta koko henkilökunta saatiin sitoutettua muutokseen. Aivoriihen aikana kaikki lakisääteisessä iltapäivätoiminnassa työskentelevät osallistuivat tasa-arvoisina toi-

toimintatutkimuksen aloitukseen, työtapojen muutosprosessiin, pääsivät konkreettisesti suunnittelemaan toimintaa, antamaan palautetta toiminnasta, omien vahvuuksien panoksen tuomista toimintaan ja rauhallisessa, aikuisten kesken tilaisuudessa sitoutumaan tulevaan toimintatutkimukseen ja sitoutumaan tulevaan muutokseen.

Toimintatutkimuksen haasteena oli objektiivisuus, kyky havainnoida ja huomioida. Hyvänä esimerkkinä tästä oli tutkimuksen alkaessa pelko tilojen pienenemisen johtavan levottomuuteen ja meluun, mutta toimintatutkimuksen aikana kävikin päinvastoin.

Toimintatutkimuksen aikana pidettiin työpäiväkirjaa johon muutos toiminnassa kirjattiin ja sitä seuraavana ajanjaksona havainnot ja huomiot. Tämä oli hyvin konkreettista ja aikaa vievää, mutta hedelmällistä kehityksen kannalta. Lisäksi toimintatutkimuksen myötä viikkopalaveri tuli ajankohtaiseksi, jotta kaikki iltapäivätoimintaan osallistuvat työntekijät pääsivät yhtä aikaa paikalle keskustelemaan havainnoista. Viikkopalaverissa päätettiin seuraavista toimintatutkimukseen liittyvistä muutoksista ja henkilökunta oli koko ajan tilanteen tasalla.

Lapsille toimintatutkimuksesta kerrottiin konkreettisesti ja perusteltiin miksi tutkimusta tehdään. Uuden toiminnan käynnistyessä heitä tuettiin, opastettiin ja ohjattiin oma-toimisuuteen uuden opettelussa.

5.2 Lasten haastattelut - "Unelmien iltapäivätoiminta"

Toimintatutkimuksen rinnalla käytettiin lasten haastatteluja. Haastattelun aiheena oli "Unelmien iltapäivätoiminta". Näin he konkreettisesti pääsivät osallistumaan muutokseen ja heidän sitoutuminen ja tietoisuus toimintatutkimukseen lisääntyi.

5.3 Benchmarkkaus Oulu, Rovaniemi ja Jyväskylä

Suomen Nuorisoseurat ry:n muilla iltapäivätoimijoilla on omat pitkään käytössä olleet toimintatavat jotka on käytössä todettu toimiviksi. Ohjaajatapaaminen Oulussa 15.1. keräsi yhteen kaikki neljä suurinta toimijaa. Ohjaajatapaaminen on kerran vuodessa

tapahtuva kokoontuminen, jossa käydään läpi valtakunnallisesti ajankohtaisia asioita. Ohjaajatapaamisessa jaetaan hyviä käytäntöjä vertaistuen lisäksi. (Muistio Iltapäivätoiminnan ohjaajatapaaminen 15.1 2016.)

Ohjaajatapaamisen yhteydessä kävi ilmi, että tilaongelma on kaikilla ajankohtainen. Lapsimäärät lisääntyvät ja tilat pienenevät. Rovaniemellä ja Jyväskylässä on ratkaistu ongelmaa heidän tilanteeseen sopivaksi ja päädyimme tutustumiskäyntiin myös näihin toimipisteisiin

6 KEHITTÄMISPROSESSI

6.1 Toimintatutkimus

Iltapäivätoiminnan päivärytmin ja toimintamallin kehittämiseen hyödynnettiin sekä jo olemassa olevia toimintamalleja omassa toimipisteessä, että Suomen Nuorisoseurojen muissa toimipisteissä. Toimintamallit vietiin toimintatutkimuksen kautta käytäntöön ja havainnot kirjattiin tarkasti työpäiväkirjaan joka toimi myös opinnäytetynpäiväkirjana. Havainnot lisäksi käytiin läpi ja täydennettiin koko työyhteisön viikkopalaverissa. Osa muutoksista havainnoitiin toimimattomiksi ja näissä tapauksissa palattiin edelliseen tilanteeseen ja tehtiin toisenlainen muutos. Uutta muutosta ei tehty ennen kuin edellinen oli havainnoitu loppuun ja tehty päätös onko muutos elinvoimainen, vai palataanko edelliseen tilanteeseen. Muutokset hallittiin ja dokumentoitiin vaihe vaiheelta.

6.2 Henkilöstön sitouttaminen

Ohjaajien sitoutuminen kehitysprojektiin oli olennaista. Ennen koulun aloitusta pidettiin koko päivän mittainen aivoriihi. Stadin Nuorisoseurat ry:n iltapäivätoiminnassa työskentelee neljä henkilöä, kolme kerrallaan työvuorossa. Yksi vastuuohjaaja, joka on joka päivä työvuorossa. Yhdestä nuoriso-ohjaajasta, ohjaaja vaihtelee kahden

henkilön vuorotellessa aamu- ja iltavuorossa ja lisäksi iltapäivään tulee lisäresurssiksi koululta erityisavustaja. Henkilökunnalla ei ole yhteistä työaikaa jolloin kaikki olisivat paikalla iltapäivätoiminnan merkeissä. Aivoriihessä käytiin läpi opinnäytetyön kulku ja sen merkitys työyhteisölle. Työntekijöille oli mahdollisuus ideoida ja vaikuttaa kevään toimintasuunnitelmiin konkreettisesti ja työnkuvia ja vastuita tarkastettiin henkilöiden omien vahvuuksien ja toimenkuvien mukaan. Yhteinen työaika koettiin tärkeäksi ja työaikoja muutettiin niin, että yhteinen viikkopalaveri kaikkien kesken saatiin viikkorutiiniksi.

6.3 Lasten osallistaminen

Lapsen osallisuus on määritelty YK:n lasten oikeuksien tasolla. YK:n lapsen oikeuksien sopimus (LOS) on kaikkia alle 18-vuotiaita lapsia koskeva ihmisoikeussopimus. Vastuu on valtioilla sen toteutumisesta ja Suomessa lainsäädäntö suojaa lastenoikeuksia vahvasti. (Unicef, 2016.)

Osallisuus tarkoittaa sitä, että lapsi voi olla mukana määrittämässä, toteuttamassa ja arvioimassa aamu- ja iltapäivätoimintaa. Mahdollisuus olla osallisena ja mukana toiminnassa sillä hetkellä merkittävässä yhteisöissä on ratkaisevaa ihmisen identiteetin kehittymisen kannalta. Kyse on kasvun ja kehityksen perusedellytyksestä. Osallisuuden vahvistaminen saa tukea myös vallitsevista kehityspsykologisista teorioista lapsen hyvästä kasvuympäristöstä. Osallistumisen kautta opitaan olemaan ja elämään yhdessä.

Osallisuus nähdään ryhmätoimintana, jonka keskellä lapsi on aktiivinen toimija ja hänellä on tunne siitä, että hänen toiminnallaan on merkitystä ja vaikutusta ryhmän tai yhteisön toiminnassa. Osallisuuden toteutuminen luo henkilökohtaisen tunteen siitä, että yksilön, tässä tapauksessa lapsen, ajatuksilla on merkitystä. Tämä vahvistaa lapsen tunnetta osallisuudesta. (Anu Gretschel & Tomi Kiilakoski, 2012.)

Lapsi voi tuntea kuuluvansa esimerkiksi iltapäivätoiminnan yhteisöön silloin, kun hän saa osallistua omien taitojensa ja halunsa mukaan. Tällöin lapsi tulee kuulluksi, hänen vaikutusmahdollisuuksiaan tuetaan ja hänellä on edellytyksiä olla mukana luomassa uusia toimintakäytäntöjä aamu- ja iltapäivätoiminnan arkeen. Näin osallisuus näkyy konkreettisina tekoina ja tapana toimia toisten kanssa.

Lasten osallistaminen oli yksi osa kehityshanketta. Lapset otettiin mukaan heti kehittämistyön alussa. Heille kerrottiin miksi muutoksia tehdään ja annettiin heille mahdollisuus tarkentaa. Perustelut olivat hyvin konkreettisia, miksi.

Lapset sitoutuivat hyviin kun heille avoimesti kerrottiin mistä on kysymys ja heidät otettiin mukaan heti alkumetreiltä. Heitä kohdeltiin yhdenvertaisina ja tasa-arvoisina toimintatutkimuksen tekijöinä. Heitä tarkkailtiin koko ajan kehityshankkeen aikana, jotta heidän hyvinvointinsa eikä sosiaalinen kehitys olisi turvattuna

Kehittämisprojektin alussa lapsille tehtiin haastattelu piirroksin ”Unelmien iltapäivätoiminta”. Lapset saivat piirtäen kertoa mikä toiminta oli ihan sitä parasta iltapäivätoiminnan arjessa. Piirrosten anti oli hyvin kaveri, leikki ja hyvä ruoka –keskeinen, kodinomaisuutta. Mielileikkejä olivat salin isoilla palikoilla leikkiminen, legoilla rakentaminen, biljardin pelaaminen ja erilaiset ulkopelit ja useamman lapsen piirroksista löytyi maistuva välipala. Hyvin arkisia ja taivonomaisia asioita, yhdessäoloa omassa tututussa ja turvallisessa ympäristössä.

Stadin Nuorisoseurat ry:n iltapäivätoiminnan lasten haastattelu 1/2016 "Unelmien iltapäivätoiminta".

Lapset osallistuivat uusien tilojen järjestelyihin. Pilotti luonteisesti poistettiin yksi kerhohuone käytöstä ja tilaratkaisut rakennettiin vastaamaan tulevaa muutosta. Tutustumiskäynneillä yhtenä huomiona oli erilaisten tilojen hyödyntäminen. Moni iltapäiväkerho toimii koulun käytävillä, tuulikaapeissa, ruokasalissa ja varastoissa pienryhminä.

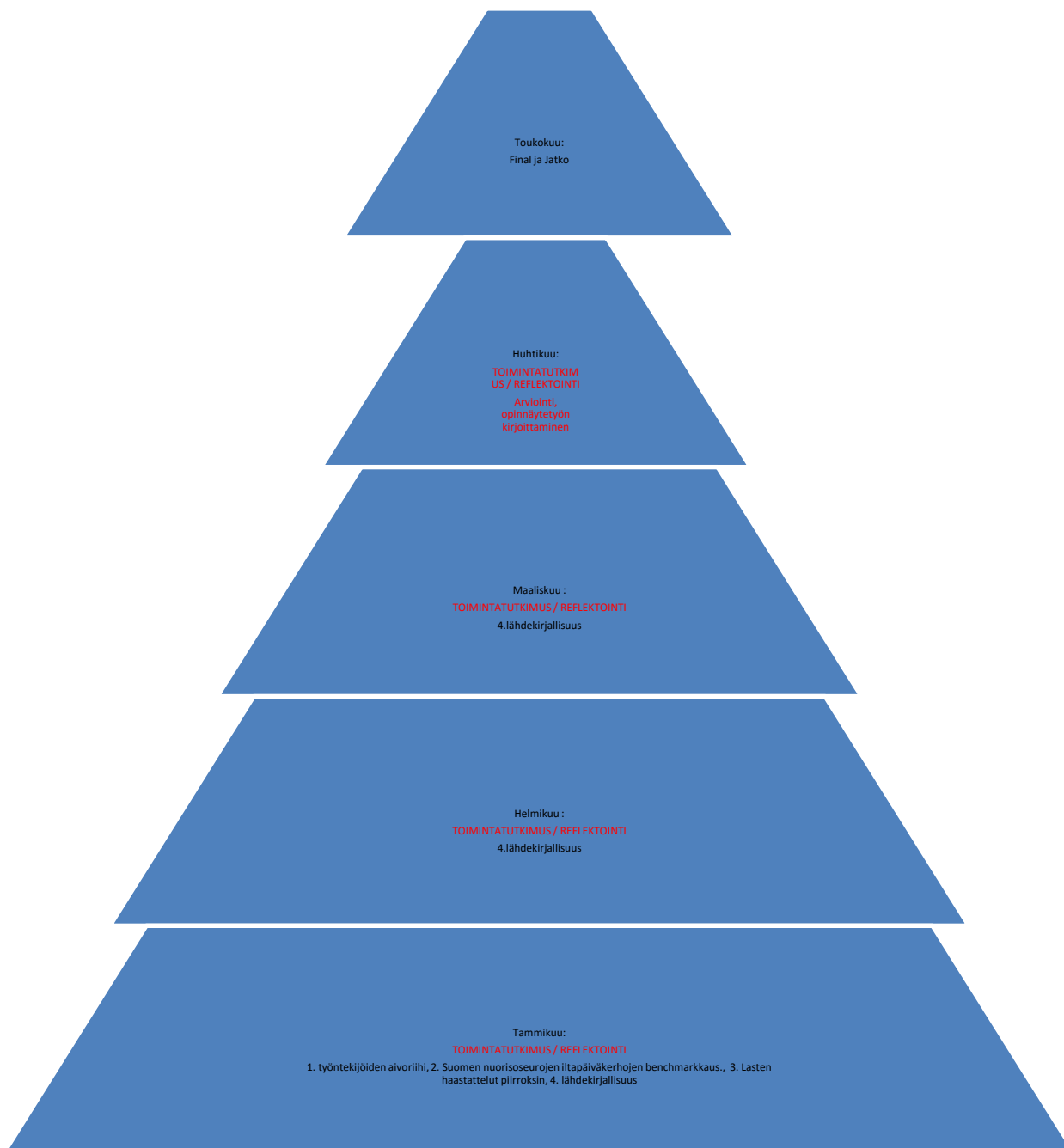
Nuorisotalon nykyiset tilat ovat vaihtelevat ja erittäin avarat muihin toimijoihin verrattuna. Hyödyntämättömiä tiloja löytyi yllättäen kehitystyön alkuvaiheessa. Kolme tilavaa varastona toiminutta tilaa organisoitiin uudelleen ja saatiin iltapäivätoiminnan käyttöön kaksi kerhohuonetta joihin mahtui 15 oppilasta tekemään läksyjä. Tilaan pyydettiin tilaratkaisujen yhteydessä akustiikkalevyt seiniin, jotta melutaso, josta lapset valittivat, saadaan syksyksi laskemaan. Lapset osallistuivat tavaroiden järjestykseen ja suunnitteluun.

Lapsille kerrottiin aina edellisviikolla miten ensi viikolla toiminta muuttuu ja heillä oli mahdollisuus tarkentaa asioita. Ulko-oveen tehtiin oma ip-ilmoitustaulu, mistä kävi ilmi missä tilassa päivä aloitetaan ja missä tilassa mitään tehdään. Lapset jaettiin koulunpäättymisajankohdan mukaan pienryhmiin ja ryhmät puolestaan tiloihin. Lapset opetettiin ensimmäisessä vaiheessa omatoimisuuteen hakea ryhmäjako ja tilatieto ulko-ovesta. Seuraavassa vaiheessa siirryttiin vaihteleviin tiloihin päivittäin. Ulko-ovessa säilyi tieto missä iltapäivän aloitusvälitunti pidetään, sisällä salissa tai ulkona. Loppupäivän tilojen käyttö puolestaan löytyi iltapäivätoiminnan kiintopisteestä, kerhohuoneesta ilmoitustaululta. Tilojen käyttö vaihteli päivien mukaan. Pienryhmiin ja kaannuttaessa meluhaitat vähenivät ja keskittyminen lisääntyi.

Lapset oppivat nopeasti mistä tieto päiväkohtainen tilojen käyttöön löytyy. Aikaisemmin kun oli monta eri huonetta samanaikaisesti käytössä, vilkkaimmat pojat kyselivät koko ajan "Voiko mennä saliin" eli juostiin paikasta toiseen ja rauhoittuminen jäi vähemmälle. Kun lapsi oppi löytämään ilmoitustaululta kirjoitetun tiedon käytettävistä tiloista heidän oli helpompi keskittyä leikkiin tai toimintaa siinä kyseisessä tilassa, eikä tarvinnut kyseenalaistaa ohjaajien antamia ohjeita missä tiloissa saa olla.

6.4 Aikataulu

Tavoitteeseen pääsyn ja palautteen jälkeen opinnäytetyö on suoritettu. Jatko, ottaa uusi toimintamalli käyttöön, ei ole enää opinnäytetyötä vaan se toteutetaan alkavalla lukuvuodella 2016–2017.

7 TULOS – TYÖKALUT

Tilat vaihtelivat ohjaajien määrän ja varaustilanteen mukaan. Ulkoilua lisättiin kahteen kertaan päivässä vastaamaan Helsingin kaupungin opetusviraston toimintasuunnitelmaa ja aamu- ja iltapäivätoiminnan tavoitetta sosiaalisen kehityksen ja hyvinvoinnin tukemista. Dunderfelt ja Rossi pitävät leikkiä ja ulkoilua tämän ikäisten lasten kasvun kehityksen tukemisessa tärkeänä (Dunderfelt, 1997 ja Rossi, 2016).

Päivä aloitetaan iltapäivävälitunnilla, kestoaltaan 30–45 minuuttia. Toimintatilan ulkoovessa on iltapäivätoiminnan ilmoitustaulu, missä on välitunnin sijainti kerrottu esim. ulkona tai liikuntasali.

IP-Kerho

ALOITUS VÄLKKÄ

ULKONA

Tai

IP-Kerho

ALOITUS VÄLKKÄ

SALISSA

Lapset jaettiin koulun päättymisajankohdan perusteella pienryhmiksi, jotka ohjaajan johdolla jakaantuivat eri tiloihin. Tiloissa on toimintasuunnitelman mukaista ohjelmaa tai vapaa-aikaa. Iltapäivätoiminnalla on yksi oma kerhuhuone kiintopisteenä. Kerhuhuoneessa on iltapäivätoiminnan ilmoitustaulu, missä on näkyvillä kaikki toimintaan liittyvät olennaiset tiedot päivä- ja viikkokohtaisesti esimerkiksi keskviikko ja tiistai eroavat toisistaan tilojen käytön suhteen.

Pienryhmiin jakaminen tukee lasten kasvua ja kehitystä hyvin. Koulunloppumisajan perusteella muodostuvat pienryhmä koostuu monelta eri luokalta tulevasta lapsesta. Lapsi pääsee harjoittelemaan sosiaalisia taitojaan leikkimällä ja toimimalla eri kaveri kokoonpanoilla tutussa ja turvallisessa ympäristössä. Pienryhmässä kerholaisia pysyy tukemaan ja ohjaamaan henkilökohtaisemmin, huomioimaan kaikki tasavertaisemmin ja yhdenvertaisemmin antamalla tuen kaikille tasapuolisesti ja näin tukea lapsen sosiaalista kehitystä ja tunne-elämää. Pienryhmätyöskentelyssä ohjaaja voi olla läsnä lapsen tarpeiden mukaan läheisemmin ja antaa tukea paremmin.

Iltapäivätoiminnan tilat päiväkohtaisesti

Keskiviikko– Sali päivä

Kaija-Liisa, Marja ja Janick ohjaajina

Kello	Missä voi olla	Mitä voi tehdä
1-ryhmä		
12.30-13.15	Ulkona	vapaata leikkiä
13.15-13.45	Kerhuhuone	vapaata leikkiä
	Muskarihuone	läksyt
2-ryhmä		
13.15-13.45	Ulkona	vapaata leikkiä
Kaikki		
13.45-14.30	Kerhuhuone	vapaata leikkiä
		läksyt
13.45-14.30	Muskarihuone	valipala
14.30-15.30	Sali	vapaata leikkiä
15.30-17.00	Ulkona tai kerhuhuone	
	sään mukaan	vapaata leikkiä

Tarvittaessa voidaan käyttää Sali-läksäriä, yksi ohjaaja valvoo

Iltapäivätoiminnan tilat päiväkohtaisesti

Tiistai – Retkipäivä

Kaija-Liisa, Marja ja Janick ohjaajina

Suoraan sisälle koulusta!

Kello	Missä voi olla	Mitä voi tehdä
12.30-13.15	Kerhuhuone ja sali	vapaata leikkiä
	Muskarihuone	läksyt
13.15-14.15	Muskarihuone	välipala
13.15-14.15	Kerhuhuone	vapaata leikkiä
14.15-16.00	RETKI	
16-17	Ulkona tai kerhuhuone	
	sään mukaan	vapaata leikkiä

Toimintahetket ovat kestoaltaan huomattavasti lyhempiä kuin aikaisemmin tai kuin koulutunnit. Samaan aikaan voi myös valita mihin osallistuu. Viikon aikana, tai tarvittaessa pidemmänkin ajan kuluessa, teeman mukaan pienemmistä kokonaisuuksista muodostuu yksi isompi kokonaisuus yksilö- tai ryhmätyönä. Lyhyt kestoisemmat toimintahetket katkaisevat koulumaisen luokassa istumisen ja näin iltapäivätoiminta tukee lapsen viihtyvyyttä ja fyysistä ja psyykkistä hyvinvointia. Valinnaisuudella kunnioitetaan lapsen omaa vapaa-aikaa mikä on iltapäivätoiminnan ero koulupäivään. Lyhyt kestoisista toiminta hetkistä huolimatta toiminnalla on pidemmän aikajänteen tavoite ja tulos. Näin lapsi oppii hahmottamaan oman työskentelynsä ja ryhmätyöskentelyn kautta konkreettisempia ja isompia kokonaisuuksia.

Teemat kootaan lukukausittain vuodenaikojen, tapahtumien ja lasten arkeen liittyvien aiheiden mukaan.

						
Huhtikuu	Teema	Maanantai	Tiistai	Keskiviikko	Torstai	Perjantai
Vko 14	<i>Kaveritaidot</i>	LLL - ollaan vaan	Retki lähiluontoon - kevätseuranta	Ryhmäleikit salissa	Leffaan kaveripihen, seurakunnalle	Kenelle minä olen tärkeä - askartelu
Vko 15	<i>Leikki yhdistää - tunnetaidot</i>	LLL - ollaan vaan	Retki lähiluontoon - majanrakennus	Lasten suosikkileikit valokuviksi	Valmistellaan valokuvausnäyttelyä	Valokuvausnäyttelyn avajaisjuhlat
Vko 16	<i>Hyvä olla yhdessä ja yksin</i>	LLL - ollaan vaan	Retki lähiluontoon - metsäleikit	Tunnetko kaverisi - leikit salissa	Tunnepilvet askartelu	Värirentoutus
Vko 17	<i>Aikuisuus - lupa unelmoida</i>	LLL - ollaan vaan	Retki lähiluontoon - unelmien luonto	Pantomiimia salissa - unelmien ammatti	Minun vanhempi - sadutus	29.4. IP kiinnitykypäivä
Toukokuu	Teema	Maanantai	Tiistai	Keskiviikko	Torstai	Perjantai
Vko 18	<i>Luottamuksellista - läheisten huomioiminen</i>	LLL - ollaan vaan	Retki lähiluontoon - luottamusleikit metsässä	Äitienpäiväkahvit us klo 15 alkaen	5.5. IP kiinni - Helatorstai	6.5. IP kiinni
Vko 19	<i>Aistit avoinna</i>	LLL - ollaan vaan	Retki lähiluontoon - metsä mindfulness	Riehunnasta rentoutumiseen salissa	Musiikkimaalaus	Levyraati
Vko 20	<i>Osa luontoa</i>	LLL - ollaan vaan	Retki lähiluontoon - minun metsäni	Luontoleikit salissa	Piha-askartelua	Meidän piha - picnic pihalla
Vko 21	<i>Liikunta ja kulttuuri yhdistää</i>	LLL - ollaan vaan	Retki lähiluontoon - liikuntapuistoon	Harjoitellaan eri lajeja	Olympialaisten valmistelut	Olympialaiset
Kesäkuu	Teema	Maanantai	Tiistai	Keskiviikko	Torstai	Perjantai
Vko 22	<i>Ollaan vaan ja nautitaa</i>	LLL - ollaan vaan	Retki lähiluontoon - Munkan rantaan jos keli sallii	Ollaan vaan ja nautitaan - palautekysely	Siivouspäivä	Päättäjäiset, tervetuloa koko perheen voimin klo 15 alk

Läksyjentekovälineet, lelut, pelit, kirjat, askarteluvälineet ja muut tarvikkeet ovat kerhohuoneessa omilla paikoillaan. Varusteet, lelut ja pelit ovat kaikki helposti siirrettäviä. Käyttöön tulee mm. välinevaunu pyörillä ja koreja joilla välineet voidaan sirtää helposti ja nopeasti tilasta toiseen. Leluja, kirjoja ja muita välineitä voi ottaa kerhohuoneesta muihin tiloihin ja jakautua pienryhmiin. Opetushallituksen toimintaperusteissa aamu- ja iltapäivätoiminnan yksi iso tavoite on lasten osallisuus. Lapset itse huolehtivat tarvikkeet sovittuihin pientiloihin ja takaisin paikalleen ohjaajan avustuksella. Lapset pitävät huolta tavaroistaan ja kerhohuoneen siisteydestä, näin lapsi oppii arkiaskareita ja pitämään huolta elinympäristöstään.

Toiminta rakennetaan vastaamaan Opetushallituksen perusteita ja Helsingin kaupungin opetusviraston toimintasuunnitelman keskeisiä sisältöjä tila lähtöisesti. Mitä sisältöä voi missäkin tilassa tehostetusti toteuttaa? Kaaviosta havainnollistuu kuinka toiminnan sisältöä voidaan toteuttaa monipuolisesti vaihtelevissa tiloissa. Toiminnan keskeisiä sisältöjä voidaan harjoittaa monipuolisesti hyvin erilaisissa tiloissa kun lapset oppivat ja tottuvat vaihteleviin tiloihin ja tiedon löytymiseen tutusta paikasta. Ohjaajat tukevat lapsia kerhotilojen käytön hyödyntämisessä ja välineet ovat helposti siirrettävissä.

Toiminnan keskeinen sisältö	ulkona	kerhohuone	Sali	Salin lisähuoneet
Eettinen kasvu ja yhdenvertaisuus	ulkona	kerhohuone	Sali	Salin lisähuoneet
Leikki ja vuorovaikutus	ulkona	kerhohuone	Sali	Salin lisähuoneet
Liikunta ja ulkoilu	ulkona		Sali	
Ruokailu ja lepo	ulkona	kerhohuone		Salin lisähuoneet
Kulttuuri ja perinteet	ulkona	kerhohuone	Sali	Salin lisähuoneet
Käden taidot ja askartelu	ulkona	kerhohuone		Salin lisähuoneet
Kuvallinen, musiikillinen, kehollinen ja kielellinen ilmaisu	ulkona	kerhohuone	Sali	Salin lisähuoneet
Mediataidot		kerhohuone	Sali	Salin lisähuoneet
Arkiaskareet, elinympäristö ja kestävä elämäntapa	ulkona	kerhohuone	Sali	Salin lisähuoneet
Erilaiset tiedolliset ja taidolliset aihepiirit	ulkona	kerhohuone	Sali	Salin lisähuoneet

Iltapäivätoiminta on osa lakisääteistä perusopetuslakia, mutta erityispiirteensä sille antaa lasten vapaa-aika. Iltapäivätoiminta on lapsen omaa aikaa kaverien, leikkimisen ja mielekkään tekemisen parissa. Lapsen elämänmuutos ja elämänrytmi eskarista ekaluokkalaiseksi on iso. Vapaalle leikille jää vähemmän aikaa ja se koetaan lapselliseksi. Samaan aikaan lapsella on kaipuu leikkimiseen ja iltapäivätoiminnan puitteissa tätä hyppyä lapsesta koululaiseksi voidaan lyhentää. Helsingin kaupungin opetusviraston toimintasuunnitelmassa on maininta ”iltapäivätoiminnassa leikitään joka päivä”. Kun leikille annetaan mahdollisuus ja siihen panostetaan, siitä tulee osa jokaista toimintapäivää. Leikin ja vapaa-ajan avulla koulutiensä aloittava oppii osallisuutta, ongelmien ratkaisutaitoja, sosiaalisuutta, aktiivista vaikuttamista ja yhteisöllisyyttä. Toiminnan tulee tarjota monipuolista tekemistä ja uuden opettelua, mutta ilman pakkoa. Leikki ja vapaa-aika aamu- ja iltapäivätoiminnassa tukevat kouluikäisen lapsen kasvun kehitystä.

Ohjaajan rooli korostuu vapaamuotoisen ryhmätoiminnan ohjauksessa. Iltapäivätoimintaikäinen lapsi tarvitsee aikuisen läsnäoloa vielä paljon, vaikka kaveirt ja ryhmässä toiminen alkaa koulunaloitussiässä korostua. Ohjaaja korvaa lapselle oman vanhemman iltapäivän aikana. Turvallisella aikuisen äsnaololla on suuri merkitys tämän ikäisen lapsen arjessa. Iltapäivätoiminnan ohjaajan pitää pystyä olemaan sekä läsnäoleva aikuinen yksilöllisesti jokaiselle lapselle ja lisäksi hjaamisella kannustaa ja innostaa lapsia kokeilemaan ja osallistumaan. Päivän aikana tulee olla tarpeeksi vaihtoehtoja ja valintoja, jotka vastaavat keskeistä sisältöä ja teemaa. Muutoskyky ja vaihtoehtoiset toiminnot tulee olla etukäteen mietittynä ja ohjaajan ammattimaisuus aistia tilanne ja muuttaa suunnitelmaa vastaamaan päiväkohtaisia muutoksia korostuu. Ohjaajan pitää huomioida lapsen ikä ja kehitysvaihe keskeisten teorioiden osalta ja tukea toiminnallaan lapsen kehitysvaihetta yksilöllisesti. Aamu- ja iltapäiväohjaajien koulutusta on lisätty Helsingin kaupungin opetusviraston puolesta ja ohjaajia kannustetaan osallistumaan koulutuksiin vahvistamaan ammattitaitoaan.

Läksyjien teko on osa iltapäivätoimintaa. Tässä oli kuitenkin valtakunnallisesti eroja. Stadin Nuorisoseurat ry:ssä suurin osa tekee läksyt iltapäivätoiminnan aikana, tämä on vanhempien toive. Jyväskylässä puolestaan noin 2/3 tekee läksyt kerhossa ja Rovaniemellä tilanne on päinvastainen, vain pari oppilasta tekee läksyt iltapäivätoiminnassa. Se on perheiden toive. Iltapäivätoiminnassa halutaan leikkiä kavereiden kanssa. Yhtenä syynä tähän on pitkät välimatkat kavereiden kesken. Jyväskylässä eikä Rovaniemellä ole läksyille varattua erillistä aikaa, niitä tehdään muun toiminnan ohessa (Rousu-Uurtamo, Kinnunen 2016).

Stadin Nuorisoseurat ry:n iltapäivätoiminnassa oli aikaisemmin tehty läksyt heti koulusta tullessa ja sille oli varattu tietty aika ja paikka. Se oli osa päivän ohjelmaa. Muutoksessa koulusta ensimmäisenä tullessa oli välitunti ja lapset saivat purettua energiaa pihaleikkeihin. Läksyjien tekoon varattiin eri tiloja kuin leikeille. Lopputuloksena oli päiväkohtaisesti läksyille rauhoitettu tila joka vaihtelee. Vapaa leikki on muussa tilassa. Huomiona oli rauhallisemmat ja keskittyneemmät läksyhetket kun koulupäivän istumisen jälkeen ulkoiluun oli ylimääräisen energian saanut purkaa. hermosolut olivat saaneet vastapainoa mikä puolestaan tukee kasvua (Rossi).

Jotta vaihtelevissa, eri tiloissa toimivat läksyjien teko on vaivatonta, rakennettiin ns. läksypakki. Työkalupakki joka on helppo kuljettaa tilasta toiseen ja jossa on kaikki olennainen.

Stadin iltapäivätoiminnassa välipalat valmistetaan itse. Välipala vastuu ohjaajittain vaihtelee päivittäin. Välipala valmistetaan keittiössä ja oli totuttu tarjoilemaan yhdessä vakiohuoneessa. Toimintatutkimuksen aikana jo käytössä olevia välipalan tarjoilukärryjä hyödynnettiin paremmin ja lisättiin apupöytiä välipalan tarjoiluun. Näin saatiin toimiva ratkaisu miten välipala voidaan tarjolla vaihtelevissa tiloissa tilanteen mukaan. Retkille tehdään omat eväät mukaan ja retkieväät kulkevat ohjaajilla retkirepussa yhdessä ea-pakkauksen, käsidesin ja muiden tarvittavien tarvikkeiden kanssa. Ulkona syödään myös kun sää ja henkilökunta tilanne niin sallii. Nuorisotalon edessä on sisääntulon yllä katos ja katoksen alle on helppo pystyttää pop-up ulkovälipala. Ulkona syötynä välipala maistuu ja se on tehokas tapa ohjata lapsia elinympäristöstä huolehtimiseen ja kestävään kehitykseen. Lapset otettiin mukaan välipalan tarjoiluun. Osallisuus välipalan yhteydessä on lasten mieleisimpiä arkiaskareita ja vastuita. Se tukee lapsen kasvua ja kehitystä kun saa tehdä käsillä konkreettista ja aikuisilta voi apinoida toimintoja.

Lasten osallisuus kehitysprosessissa oli merkittävä ja se kasvoi koko kehitysprosessin ajan. Aktiivisimmat olivat mukana heti alkumetreiltä auttamassa ohjaajia ja ohjaajan tukemana myös arimmat lapset osallistuivat päivittäin toimintaan.

Iltapäivätoiminnan henkilöstöressurit vaihtelevat päivittäin. Toimintatutkimuksen edetessä olemassa olevaa perehdytyskansiota päivitettiin muutosten mukaan ja ohjaajien vastuita määriteltiin tarkemmin ja uusia vastuualueita määriteltiin.

Toiminnan tehostamiseksi nuoriso-ohjaajien tuntimääriä ja paikallaoloa vähennettiin ja koululta siirtyvän eritysavustajan roolia vahvistettiin. Toiminnan tehostaminen on hyödyllistä Stadin Nuorisoseurat ry:n avoimelle nuorisotalotoiminnalle sekä iltapäivätoiminnalle.

Yhdeksi osaksi toimintaa juurtuu kaikkien iltapäivätyöntekijöiden yhteinen viikkopalaveri, jossa käydään läpi ajankohtaisia asioita ja jaetaan informaatiota. Yhteisessä viikkopalaverissa ohjaajien vertaistuki on tärkeää ja ihmissuhdetyössä tapahtuvat tilanteet voidaan purkaa yhdessä läpi ja välttää liialta kuormitukselta. Kaikki työntekijät ovat tietoisia tulevista tapahtumista ja ohjelmasta. Toiminta ei näin henkilöidy

vaan tieto on useammalla työntekijällä eikä toiminta ole näin haavoittuvaista esimerkiksi poissaolojen vuoksi.

Aivoriihien merkitys toimintasuunnitelmien tekoon on tärkeää. Henkilöstöllä on kaikilla muitakin työtehtäviä kuin aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjaaminen. Henkilöstön on saatava rauhassa paneutua ja suunnitella tulevaa lukukautta. Vanhasta kopioiden toiminta ei kehity ja pysy ajan hermolla. Yhdessä tehty suunnitelma on Stadin Nuoriso-seurat ry kasvatusnäkemysten mukaista.

Iltapäiväkerhon työvuorot 2016 kevät lukukausi					
	Maanantai	Tiistai	Keskiviikko	Torstai	Perjantai
8 Työntekijät	X, XX, XXX	X, XX, XXX	X, XX, XXX	X, XX, XXX	X (vuoroviikoin), XX, XXX
Avaus/väipalavastaava	X	XX	X, XX, XXX	XX	X
Puhelinvastaava	XX	XX	XXX	XXX	XXX
Pihavastaava I/II/III	I:XX, II:XXX, III:XXX	I:-, II:-, III:XXX	I:XX, II:XXX, III:XXX	I:X, II:XXX, III:XX	I:XX, II:XXX, III:XXX
Sulkemisvastaava	XX	X	X	XXX	XXX
Ohjausvastuu	XX	Retkipäivä	XXX	XXX	XX
Painotus	Lelu, leikki, liikunta ja luku	Retki / ulkoilupäivä	Sali / liikunta	Askartelu	Teemat, juhlat, extrat
Lapset / aikataulu	lapset vasta 13.15 paikalla	13.15 kaikki paikalla	13.15 kaikki paikalla		13.15 kaikki paikalla
XXX työaika	13-17.00	13-17.00	13-17.30	13-17.00	13-17.00
XX työaika	11-17.00	10-16.00	11.30-17.30	10 - 16.00	10 - 16.00
X työaika	10-15.00	12-17.00	11-15+17-17.30	11-15.00	11-15.00
Lapsi x ja muut vaihtelevat menot		Luistelu, eka ryhmässä	Luistelu, eka ryhmässä välipala		Luistelu, eka ryhmässä välipala
X=nuoriso-ohjaaja					
XX= vastaava ip-ohjaaja					
XXX= koulunkäyntiavustaja					

Iltapäiväkerhon työvuorot 2016 kevät lukukausi	
Avaus/väipalavastaava	välipala, kerhuhuone, sali ja järjestely, kh siivous, pöydät nihkeällä
Puhelinvastaava	hoitaa tekstarit, päivystyksen, merkinnät kalenteriin, puhelin kulkee mukana
Pihavastaava I/II/III	I: 12.30-13.15 hoitaa kyltit ja vaihtelevasti välineitä päivän välkilte ulos, II:13.15-13.45, III:iltapäivän ulkoiluun ekanä
Pihavastaava sulkeminen	Tarkstaa pihan ja järjestää kerhuhuoneen
Ohjausvastuu	Suunnittelee ja ohjaa päivän ohjelman, pyytää apuja muilta
Painotus	Päivittäiset pääpainot, vapaan leikin rinnalla
Yhteinen työaika	kaikilla ke 17-17.30

LOPUKSI

Tilaratkaisujen myötä Stadin Nuorisoseurat ry:n iltapäivätoiminta tuli vuosien toiminnan jälkeen pisteeseen, että vanha toimintamalli pitää saattaa ajantasalle vastaamaan lakisääteistä aamu- ja iltapäivätoimintaa. Aika oli kypsä ja sattui sopivasti opinnäytetyön valinnan hetkelle. Lakisääteistä iltapäivätoimintaa oli pakon edessä alkaa uudistamaan. Alkuperäinen opinnäytetyö muuttui matkan varrella moneen kertaan ja oli osoitus siitä kuinka toimintatutkimus soveltuu konkreettisesti työyhteisön toimintatapojen muutokseen. Se ei ole kuitenkaan helpoin tapa tutkia ja tehdä havaintoja, työmäärä yllätti itsenikin ja ilman kollegojen sitoutumista kehittämishanke ei olisi onnistunut eikä kehitysprosessi olisi edennyt. Nyt opinnäytetyön ollessa valmis toiminta on muuttunut ja olemme saaneet muokattua toimintaa vastaamaan tulevan lukuvuoden haasteita. Iso kiitos kuuluu työkaverille ja iltapäivätoiminnan lapsille, että toimintatutkimus saatiin tehtyä hyvin ja lopputuloksena uusi toimintamalli 2016 alkavalle lukuvuodelle.

Omaa opinnäytetyötä on haasteellista arvioida saatikka toimintatutkimuksen etenemistä ja siinä onnistumista. Haasteelliseksi teki erityisesti se, että kehityshanke ajoitui erittäin kriittiseen aikaan yhteistoimintaneuvotteluiden kanssa päällekkäin. Jos olisin osannut ennakoida tämän päällekkäisyyden niin olisin ehkä käyttänyt jotain toista tiedonhankintamenetelmää, kuin sitouttaa henkilökunnan kehityshankkeeseen. Mutta itse ja kollegat sitoutuivat haasteellisessakin tilanteessa kehityshankkeeseen positiivisesti ja saimme sen toteutettua hyvin tuloksin. Se kertoo henkilöstön sitoutumisesta ja asenteesta kasvatustyöhön.

Oman arvioni mukaan kehityshankkeella saavutettiin se mikä oli tavoitteena ja mielestäni vähän ylikin. Jo kehityshankkeen alkumetreillä, kun toimintaa aloitettiin kehittämään huomasimme, että vanhat juurtuneet toiminta mallit olivat kankeampia kuin uudet toimintatavat. Itse, henkilökunta ja lapset olivat aidosti toimintatutkimuksessa mukana ja mahdollisuuksia uusien toimintamallien kartoittamiseksi tuli kaikilta osapuolilta. Lapsilta saatu nopea, avoin palaute ja sen aktiivinen havainnointi oli hyvä mittari suunnan muutokseen ja toiminnan arviointiin koko kehityshankkeen aikana.

Lapset ovat saaneet antaa palautetta, he ovat toimineet osana kehityshanketta ja heidän osallisuuttaan on entisestään vahvistettu. Toiminnan järjestäjän kannalta kehityshankkeen avulla pystyttiin konkreettisesti todentamaan, että tulevan lukuvuoden kerhonpaikkamäärää ei tarvitse laskea tilojen pientymisen vuoksi, vaan uudet tilaratkaisut tehostavat toimintaa ja takaavat laadukkaan toimintamallin tilanteesta huolimatta.

Riskinä näkisin uuden toimintamallin osalta henkilöstön sitoutumisen uuteen toimintamalliin pitkällä aikavälillä, toisin sanoen kehityshankkeen aikana luotiin uutta, mutta kuinka hyvin se juurtuu pitkää talossa olleiden ohjaajien työskentelytapoihin? Olenaisena jatkon kannalta on perehdytyskansion täydentäminen työvastuineen ja ohjaajien motivaation ylläpitäminen ja täydennyskoulutus esim. kasvatuspsykologiaan tai osallisuuden vahvistamiseen. Näiden asioiden huomioiminen on jatkon kannalta olennaisinta toimintamallin laadukkaaseen toteutumiseen.

Olisin halunnut selvittää vielä montakin muutosta, mutta ajankäyttö, opinnäytetyön opintopistekokonaisuus ja resurssien rajallisuus rajasivat ne ulkopuolelle. Kehityshankkeen aikana tuli ilmi asioita joita emme olleet osanneet ennakoida ja olisin halunnut syventyä niihin tarkemmin. Oppimisena kehityshankkeen ja toimintatutkimuksen kautta suurimpana eteenpäin vievänä teemana on kehittyminen ja ajanhermolla pysyminen. Lapsia pitää havainnoida toiminnan aikana kokoajan ja olla herkille muutoksille, lapsi yksilönä ovat toimintamme ydin, jota meidän tulee vaalia ja kasvattaa yhtenä osana yhteisöä.

Oma syventyminen aamu- ja iltapäivätoiminnan lakisääteisyteen lisäsi ammattietiikkaa ja omaa motivaatiani työhön. Teemme äärettömän tärkeää työtä lasten parissa ja jätämme aikuisina jäljen jokaiseen iltapäivätoiminnassa olevaan lapseen. Työskentelemme varsin uutena toimijana perusopetuksessa, osana koulun ja kodin yhteistyötä. Ainoastaan me itse työntekijät ja palveluntuottajat asenteellamme, ammattietiikalla ja toiminnan laadulla voimme vaikuttaa siihen miten ammattikuntaamme arvostetaan.

Tommy Hellsten puhuu yhteisvastuullisesta aikuisuudesta, pääasiassa aikuisuutta kouluun, jotta saadaan työrauha. Tämä pätee myös iltapäivätoimintaan. Aikuisuuteen

kuuluu keskeisenä omilla jaloilla seisominen, uskallusta rajata ettei hae hyväksyntää muilta. Aikuisen, tässä tapauksessa iltapäiväohjaajan, tulee kunnioittaa itseään, jotta häntä kunnioitetaan. Kunnioitus ei tule helpolla, täytyy ottaa vastuu omasta tekemisestä ja aikuisuudesta. Aamu- ja iltapäivätoiminta tai koulu tai vanhemmat eivät voi tätä aikuisuutta yksin tehdä. Se on tehtävä yhteisvastuullisesti kodin, koulun ja aamu- ja iltapäivätoiminnan kesken. On huomioitava ja ymmärrettävä eri painopisteiteitä toimijoiden kesken, mutta toimia yhdessä lapsen edun mukaisesti. Kodilla, vanhemmilla, on pääasiallinen vastuu kasvattamisesta, koulu hoitaa oman osuutensa oppiaineiden opettamisessa ja aamu- ja iltapäivätoiminnan osuus on näiden sekoitusta ja vapaa-ajan ja sosiaalisuuden kehittämistä. (Hellsten 2001, 219–230.)

Hilary Clinton on kirjoittanut kirjan ” It Takes a Village: And Other Lessons Our Children Teach Us”, lyhennelmänä lasten kasvattamiseksi tarvitaan kokonainen kylä. Tommy Hellsten viittaa tähän teokseen kirjoittaessaan yhteisön tuesta vanhemmille. Entisajan perhe- suku ja kyläyhteisöt ovat hävinneet kun väestö on muuttanut juuriltaan kasvukeskuksiin. Siteet sukuun ja yhteisön tuki ovat katkenneet. Yhteiskunta on ratkaissut ongelmaa perustamalla neuvolat, päivähoidon, koulut ja esim. lastensuojelun ja muut tukijärjestelmät vanhemmuuden tueksi. Asiantuntijaorganisaatioina palvelut jäävät kasvottomiksi, rakkaudettomiksi ja lopputuloksena nämä organisaatiot eivät voi korvata läsnä olevaa persoonaa, turvallista aikuista läsnä lapsen arjessa. (Hellsten 2001, 84–88.)

Yhteisöpedagogien ammattiin valmistuessani mietin miten me näitä tarpeita voimme tukea. Olisiko yksi meidän päätehtävä on tulevaisuudessa rakentaa yhteiskuntaa yhteisöksi, takaisin kyläyhteisöön, jossa pidämme huolta erityisesti lapsista ja heidän kehitymisestään yhteiskunnan tulevaisuuden tekijöksi? Heissä, Stadin Nuorisoseurat ry:n iltapäivätoiminnankin lapsissa on tulevaisuus joista meidän tulee kantaa vastuuta. He tulevat muokkaamaan yhteiskuntaamme uusiin rakenteisiin ja toimintatapoihin.

LÄHTEET

Dunderfelt Tony 1997. Elämänkaaripsykologia Lapsen kasvusta yksilön henkiseen kehitykseen. Helsinki:WSOY.

Gretschel Anu & Kiilakoski Tomi 2012. Demokratiaoppitunti Lasten ja nuorten kunta 2010-luvun alussa. Helsinki: Nuorisotutkimusseura.

Hellsten Tommy 2001. Vanhemmuus vastuullista vallankäyttöä, Helsinki: © Tommy Hellsten ja Kirjapaja Oy.

Jäppinen Tuula 2011. Kunta ja käyttäjälähtöinen innovaatiotoiminta. Helsinki: Suomen Kuntaliitto.

Knuutila Marja 1998. KOULUN PROFILOITUMISEN HAAVOITTUVUUS - tapaustudkimus opettajien vaihtuvuuden vaikutuksista Montessori-menetelmää soveltavassa yhdysluokassa. Pro gradu- tutkielma, Helsingin yliopisto.

Lehtinen Erno, Kuusinen Jorma & Vauras Marja 2007. Kasvatuspsykologia. Helsinki: Sanoma Pro.

Numminen, Jaakko 2011. Yhteisön voima nuorisoseuraliikkeen historia 5 1945-2006 : kansanliike elää. Helsinki: Edita.

Parkkonen, Helena 1991. Auta minua tekemään itse, Montessori-menetelmän sovelluksia. Helsinki: WSOY.

Piaget, Jean & Inhelder, Bärbel 1966. Lapsen psykologia. (La psychologie de l'enfant, 1966.) Suomentanut Mirja Rutanen. Jyväskylä: Gummerus.

Aluesarja, Viitattu 1.5.2016 Luettavissa: www.aluesarjat.fi 2015

Asetus opetustoimen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista (986/1998) Luettavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980986>

Perusopetuslaki (628/1998) Luettavissa:

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980628>

Laki lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä (504/2002) Luettavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2002/20020504>

Helsingin kaupunki, perusopetuksen iltapäivätoiminnan toimintasuunnitelma 1.8.2013 alkaen Luettavissa: http://www.hel.fi/static/opev/virasto/ip-toimintasuunnitelma_2013.pdf

Perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan sekä koulun kerhotoiminnan laatukriteerit, Opetus- ja kulttuuriministeriö, 2012 Luettavissa:

http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2012/liitteet/Kerhotoiminnan_laatukriteerit.pdf?lang=fi

Perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan perusteet, 2011 Luettavissa:

http://www.oph.fi/download/131412_po_aamu_ja_iltapaivatoiminnan_perusteet_2011.pdf

Rossi, kasvatopsykologian verkko-opetusmateriaali Luettavissa:

<http://personal.inet.fi/koti/rossi/ps2m.html>

Unicef, 2016. Luettavissa:

<https://www.unicef.fi/lapsen-oikeudet/mika-on-lapsen-oikeuksien-sopimus/>

Muistio Iltapäivätoiminnan ohjaajatapaaminen 15.1 2016. Viitattu 1.5.2016.

Stadin Nuorisoseurat ry:n iltapäivätoiminnan lasten haasteutelu 1/2016 ”Unelmien iltapäivätoiminta”. Viitattu 1.5.2016.

Viitattu 1.5.2016. <http://dev.hel.fi/paatokset/asia/hel-2015-009717/nlk-2015-7/>

Viitattu 1.5.2016. <http://dev.hel.fi/paatokset/asia/hel-2015-009717/nlk-2015-11/>

Viitattu 1.5.2016. http://www.fsd.uta.fi/metelmaopetus/kvali/L5_4.html

Sirniö, Rousu-Uurtamo, Kinnunen, 2016. Viitattu 1.5..2016

Pere, 2016. Viitattu 1.5..2016

Häkkinen 2016. Viitattu 1.5.2016

Leikkipuisto Ulvila, 2016. Viitattu 1.5.2016

Rajala, 2006. Viitattu 1.5.2016

Laiho, 2016. Viitattu 1.5.2016

Liite 1: Stadin Nuorisoseurat ry:n kasvatustäkemys